

မြန်မာစာပေ အဆီအနှစ်

ဆုသမိန်

mgyc.com

ISBN 9789997119308

HTM28

9 789997 119308

2,200.00KS

မြန်မာစာပေ အဆီအနှစ်၊ လှသပိန်

စာမျက်နှာ ၁၉၁ မျက်နှာ၊ ၁၂.၈ စင်တီ x ၁၈.၅ စင်တီ

ထုတ်ဝေသူ - ဦးစန်းဦး၊ စိတ်ကူးချိုချိုစာပေ(၀၀၅၃၈)၊ ၈၅၊ ၁၆၄လမ်း၊ တာမွေ၊ ရန်ကင်း

ပုံနှိပ်သူ - ဒေါ်ဝင်းမာ၊ စိတ်ကူးချိုချိုပုံနှိပ်တိုက်(၀၀၄၁၂)၊ ၁၁၇၉၊ မစိုးရိမ်လမ်း၊ ရန်ကင်း

၂၀၁၉၊ ဒီဇင်ဘာလ၊ ဒုတိယအကြိမ်၊ အုပ်ရေ ၅၀၀

၁၉၇၃ ခုနှစ်၊ သံလွင်စာပေ၏ ပထမအကြိမ်မူ

ရောင်းစျေး ၂၂၀၀ ကျပ်

ဟတိကာ

-	နိဒါန်း	က
၁။	မြန်မာစကားလုံးသစ် ဝင်ရောက်ပုံများ	၁
၂။	မြန်မာစကား အသံပြောင်းပုံများ	၉
၃။	စကားလုံးမှဝဏ္ဏလျော့ပျက်ပုံများ	၁၈
၄။	စကားလုံး၌ ဝဏ္ဏတိုးဖြည့်ပုံများ	၂၉
၅။	မြန်မာစကားဆက်ပွားပုံများ	၄၁
၆။	အသံနှင့်အနက်ဆက်ပုံများ	၅၀
၇။	မြည်သံစွဲစကားလုံး သုံးစွဲပုံများ	၅၈
၈။	ပါဠိမှမြန်မာသို့ ဝေါဟာရပြောင်းပုံများ	၆၆
၉။	ပါဠိတွဲမြန်မာကြိယာများ	၈၀
၁၀။	မြန်မာဝေါဟာရအနက်ကွဲပုံများ	၉၂
၁၁။	နှစ်ချက်သင့် ရေးသားပုံများ	၉၉
၁၂။	ရှေ့ဆီးနှင့်အောက်မြစ်သုံးစွဲပုံများ	၁၁၁
၁၃။	ကြိယာနှင့်နာမဝိသေသန ကွဲပြားပုံများ	၁၂၁
၁၄။	ဗန်းစကားပေါ်ပေါက်ပုံများ	၁၂၉

၁၅။	တင်စားစကားလုံးများ	၁၃၈
၁၆။	စကားလုံးဖြစ်တည်နေပုံများ	၁၄၇
၁၇။	စကားလုံးမြုပ်ချန်သုံးစွဲပုံများ	၁၅၉
၁၈။	ဝေါဟာရအခေါ်ကွဲပုံများ	၁၆၇
၁၉။	မြန်မာစာပေသုံး သင်္ကေတသင်္ချာနည်းများ	၁၇၃

နိဒါန်း

မြန်မာစာ၊ မြန်မာစကားအကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ စပ်စပ်စုစု နှိုက်နှိုက်ချွတ်ချွတ် စူးစမ်းလေ့လာကာ၊ မြန်မာစကားစနစ်များအကြောင်းကို မြန်မာစာအရသာ၊ မြန်မာစာအမြုတေ၊ စကားလုံးကြွယ်ရာ နည်းပဒေသာ စသည်ဖြင့် စာအုပ်သီးခြား ရေးသားပြုစု ထုတ်ဝေခဲ့ဖူးပေသည်။ သို့ရာတွင် ပြည့်စုံနိုင်သည် မဟုတ်သောကြောင့် ဆက်လက်စူးစမ်းလေ့လာရသမျှကို ဆောင်းပါးများအဖြစ် ရေးသားခဲ့ပေသည်။

စင်စစ်အားဖြင့် ဘာသာစကားတစ်ရပ်နှင့် ပတ်သက်၍ အကြောင်းအခွင့်ဆိုက်သမျှကို တစုတပေါင်းတည်း လေ့လာမှသာလျှင် မြင်ကွင်းကျယ်ပြန့်၍ နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ခွင့် ရရှိနိုင်ပေသည်။ တစ်ကြောင်းတစ်စစ်၊ တစ်ကွက်တစ်ထောင့်စီမှ ပြတ်တောင်း လေ့လာရုံဖြင့်ကား အသိမကြွယ်နိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း တစ်ကွက်တစ်ခန်းစီ သုံးသပ်တင်ပြခဲ့သမျှကို တစ်အုပ်တစ်စောင်တည်း စုပေါင်းတင်ပြရန် ရည်ရွယ်ခဲ့ပေသည်။

စာရေးသူ မဂ္ဂဇင်းများတွင် ရေးသားခဲ့သော ဆောင်းပါးများအနက် စာပေဆောင်းပါးများကို မြန်မာ့အနုစာပေအမည်

ဖြင့် စုပေါင်းထုတ်ဝေခဲ့ရာ ဘာသာစကားနှင့် ပတ်သက်သော ဆောင်းပါးများကိုကား သီးခြားချန်လှုပ်ထားခဲ့ပေသည်။ ယခု အခါတွင်ကား ထိုဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဆောင်းပါးနှင့် စာပေဆိုင်ရာ သိမှတ်ဖွယ်ရာတို့ကို တစုတပေါင်းတည်း ထုတ်ဝေရန် ဆန္ဒရှိခဲ့သဖြင့် ပုံနှိပ်ဖော်ပြခြင်း လုံးဝ မပြုခဲ့ရ သေးသော ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဆောင်းပါးသစ်များကိုပါ ဖြည့်သွင်းပေါင်းရုံးလျက် “မြန်မာစာအဆီအနှစ်” ဟူသော အမည်ဖြင့် ထုတ်ဝေလိုက်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဘာသာစကားဟူသည်မှာ ရှိနေပြီးသော အရာပင် ဖြစ်ပေသည်။ နှစ်ကာလ ပရိစ္ဆေဒနှင့်အတူ တိုးပွားကျယ်ပြန့် ရှိလည်း လာပေသည်။ ဘာသာစကားတစ်ရပ်ကို ဖြည့်စွက် ဖန်တီးသူများမှာ တစ်ဦးတစ်ယောက်သာ မဟုတ်ဘဲ ဘာသာ စကားကို ပြောဆိုကြသော လူအဝန်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ဘာသာစကားသည် တဖြည်းဖြည်း ရွေ့လျောလာခဲ့ရာ၌ သုံး နှုန်းပြောဆိုကြသူများသည် စနစ်ကို အရေးတယူ လိုက်နာ သည်လည်း မဟုတ်ပေ။ တိုင်ပင်နှိုးနှောသည်လည်း မဟုတ် ပေ။ သို့ရာတွင် လူအများကို ထိန်းချုပ်ထားသော သဘာဝ စောင့်စည်း လိုက်နာမှုများရှိပေရာ ထိုစောင့်စည်းမှုများသည် ဘာသာစကားတစ်ရပ်၏ ရွေ့လျားရာလမ်းကြောင်းတွင် သဘာဝ အထိန်းအကွပ်များ ဖြစ်လာခဲ့ပေသည်။ တစ်ဦးတစ် ယောက်စီ မသိမသာ ဖြည့်စွမ်းထူဆောက်လာခဲ့ရာတွင် စနစ် တို့ကို အမှတ်မထားခဲ့ကြသော်လည်း တစ်ချိန်တစ်ခါတွင် ပြန်ပြောင်းသုံးသပ်သည့်အခါတွင် လမ်းကြောင်းစနစ်ကို သိမြင်လာရတတ်လေသည်။

ဥပမာအားဖြင့် တောင်ကုန်းမြင့်ပေါ်သို့ ရွာချသော မိုးရေတို့သည် အလျဉ်းသင့်ရာနေရာမှ စီးချင်သလို စီးဆင်း ကျနေပေသည်။ သို့ရာတွင် ထိုရေလျဉ်တို့သည် ပေါင်းဆက် မိ၍ လမ်းကြောင်း တစ်စုံတစ်ရာအတိုင်း စုဆုံစီးဆင်းရာမှ နှစ်ကာလ ကြာရှည်သောအခါ ချောင်းမြစ်တို့သည် အထင် ကရ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး ရေလျဉ်တို့သည် ထိုလမ်းကြောင်း အတိုင်းသာလျှင် တစ်သမတ်တည်း စီးဆင်းနေကြလေတော့ သည်။ ဘာသာစကား၏ စနစ်တို့သည်လည်း ပြောဖန်၊ ရေးဖန်များသည့်အခါ ထင်ရှားသော အခြေခံစနစ်လမ်း ကြောင်းသည် ထင်းထင်း ပေါ်လာမြဲဖြစ်လေသည်။

သို့ရာတွင် ဘာသာစကားဟူသည်မှာ အကောင် အထည် ခြပ်မရှိသော စိတ္တနောင်ပင်ဖြစ်ရာ ဘာသာစကား တွင် အခြေတည်လာသော တစ်ပြေးညီညာစနစ်တို့ကို အလွယ်တကူ သိမြင်သာသည်ကား မဟုတ်ပေ။ သုံးသပ် ဆင်ခြင်ကြည့်မှသာ ထင်ထင်လင်းလင်း တွေ့မြင်ရတတ်လေ သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သုံးသပ်လေ့လာ၍ သိမြင်ရသော စနစ်လမ်းကြောင်းများကို ပုံစံများဖြင့် ထုတ်ဖော်တင်ပြလိုက်ရ ခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထင်းစတစ်စကို ပေါက်ဆိန်ဖြင့်ပေါက်သောအခါ အလွယ်တကူ ကွဲကောင်းမှကွဲပေမည်။ အကြောကန့်လန့် ပေါက်နေမိလျှင် ပင်ပန်းရုံသာ အဖတ်တင်ပေလိမ့်မည်။ သို့ရာတွင် သစ်မျက်သစ်ကြောကိုသိသဖြင့် အလိုက်သင့်ထား ၍ ပေါက်သောအခါ လွယ်ကူသက်သာစွာဖြင့် ကွဲစေနိုင်ပေ သည်။ ထိုနည်းတူပင် ဘာသာစကားတစ်ရပ်နှင့် ပတ်သက်

၍ လေ့လာရာ၊ ကြံဆရာတို့တွင် အရိုးအစဉ် သဘောစနစ်ကို သိမြင်ထားသောအခါ သဘောပေါက်လွယ်ပေမည်။ ရင်းမြစ်၊ အနက်အဓိပ္ပာယ်၊ ပြောင်းလွဲပုံ၊ ဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊ သုံးနှုန်းပုံနှင့် မိမိပြောဆိုသုံးစွဲနေသော ဘာသာစကားတစ်ရပ်၏ ဖွဲ့စည်းပုံတို့ကို ကောင်းစွာ သဘောပေါက် နားလည်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

မိမိဘာသာစကားတွင် မည်သို့သော ထူးကဲမှုများရှိသည်၊ မည်ကဲ့သို့ ဖွဲ့ဆောက်ထားသည်၊ မည်ကဲ့သို့ တိုးတက်နေသည် သို့မဟုတ် ယွင်းပျက်တိမ်ကောနေသည် စသည်တို့ကို ရေရှေ့ရာရာ သိရှိထားခြင်းသည် လူတိုင်းအတွက် အခြေခံလိုအပ်ချက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဘာသာစကားဟူသည် မရွေ့မပြောင်း၊ မတိုးမလျော့ဘဲ တည်နေသောအရာ မဟုတ်ပေ။ ခေတ်တစ်ခေတ်မှ တစ်ခေတ်သို့ ကူးပြောင်းရာတွင် ဘာသာစကားသည်လည်း လိုက်ပါနေသည်ဖြစ်ရာ ပစ္စုပ္ပန်နှင့်အတိတ်တို့၏ ပြောင်းရွှေ့ကူးလူးပုံကိုလည်း သတိပြုနားလည်သင့်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် ယခုခေတ်တွင် နိုင်ငံခြားဘာသာစကားများကို သင်ကြားလျက်ရှိကြပြီး သိပ္ပံပညာရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဘာသာခြားဝေါဟာရများလည်း ဝင်ရောက်လာလျက်ရှိပေသည်။ ဤအခါတွင် မိမိဘာသာစကား၏ အခြေအမြစ်ကို စနစ်တကျ သိနားလည်ခြင်းဖြင့် မိမိဘာသာစကားကို အထင်သေးခြင်းမှ ကာကွယ်တားဆီးနိုင်၍ ခေတ်မီတိုးတက်အောင် ဖန်တီးထူထောင်ရာ၌ အထောက်အပံ့ ဖြစ်စေပေလိမ့်မည်။

ဘာသာစကားဆိုသည်မှာ ပျင်းရိငြီးငွေ့ဖွယ်ရာ အကြောင်းအရာ မဟုတ်ပေ။ နေ့စဉ်ပြောဆို သုံးနှုန်းနေသော

စကားများပင်ဖြစ်၍ စဉ်းစားတွေးခေါ်လေလေ စိတ်ဝင်စား ဖွယ်ကောင်းလေ ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ နေ့စဉ် ပြောဆို သုံးနှုန်းနေသော ဘာသာစကားပင်ဖြစ်ပါလျက် မသိ သေးသောအရာ၊ သတိမထားမိသောအရာ၊ မစဉ်းစားမိသေး သောအရာတို့ကို တွေ့မြင်လာရ၍ အမြင်သစ်ဖြင့် မြင်လာရ ခြင်းသည်ပင်လျှင် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ရာ ဖြစ်လာပေမည်။

မိမိဘာသာစကားတွင် မည်ကဲ့သို့သော နည်းလမ်း စနစ်ရှိသည်ဟူ၍ ရေရာစွာ နားလည်ခြင်းသည် ဂုဏ်ယူဖွယ် ရာ အရည်အချင်းပင်ဖြစ်၍ အနာဂတ်ခေတ်သို့ ဘာသာစာပေ ယဉ်ကျေးမှုကို သွယ်ဖြန့်ပေးဆက်ရန် စွမ်းအင်ကောင်းတစ်ခု ပင် ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံ အသီးသီးတွင် ဘာသာ စကားကို စနစ်တကျ သုံးသပ်လေ့လာ၍ ဘာသာတစ်ရပ် အဖြစ် သင်ကြားပို့ချနေကြချိန်တွင် ဤစာတစ်စောင် တစ်ဖွဲ့ သည် မြန်မာဘာသာစကားအတွက် အခြေခံလမ်းညွှန် လမ်း ပြတစ်ရပ်ပင် ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မိပေသည်။ ဘာသာ စကားကို သိပ္ပံနည်းကျ သုံးသပ်လေ့လာရန် အစပျိုးပေးခြင်း ပင်ဖြစ်၍ သိပ္ပံနည်းကျ လေ့လာရေးအတွက်လည်း ဉာဏ် လမ်းပွင့်လိမ့်မည်ဟု ယုံကြည်မိပေသည်။ ဤစာအုပ်ပါ တွေ့ရှိဖော်ပြချက်များကို အခြေပြု၍ ဆက်လက်သုံးသပ် လေ့လာခြင်းဖြင့် မြန်မာ့ဘာသာစကားအတွက်လည်း အကျိုး များစေလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ရပေသည်။

လှသမိန်

mgyc.com

mgyc.com

၁။ မြန်မာစကားလုံးသစ် ဝင်ရောက်ပုံများ

ဘာသာစကားတိုင်းတွင် စကားလုံးသစ်များ အစဉ်အမြဲ တိုးဝင် နေလေ့ရှိပေသည်။ စကားလုံးသစ်များ ဝင်လာပုံ၊ ဝင်လာနည်းသည် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံပင် ရှိနိုင်သော်လည်း ထိုဝင်လာမှုများသည် စည်းစနစ် အမျိုးအစား သတ်မှတ်ချက်ရှိပေသည်။ မြန်မာဘာသာစကားတွင် ဝေါဟာရသစ်များ မည်ကဲ့သို့ တိုးဝင်လေ့ရှိသည်ကို သေချာစွာ စူးစမ်း သုတေသနပြုသောအခါ စကားလုံးသစ် ဝင်ရောက်သော နည်းလမ်းများ ကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရှိရပေသည်။

၁။ ပေါင်းစပ်ခြင်း

ရှိပြီးစကားလုံးများကို ဆင်ကွဲဖြစ်စေ၊ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်စေ၊ အတွဲ အဖက်အနေဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ပေါင်းစပ်ဖန်တီးခြင်းဖြင့် စကားလုံးသစ်များ ရရှိနိုင်ပေသည်။ ပြယုဂ်အားဖြင့်-

(ဆင်ကွဲ) ကြိုးစား-အားထုတ်၊ အတီး-အမှုတ်၊ အလုပ်-အကိုင်၊
အစွန်-အဖျား၊

(ဆန့်ကျင်) အတိုး-အလျော့၊ အဖြစ်-အပျက်၊ အစိပ်-အကျဲ၊

အတင်-အချ၊ အပြန်-အလှန်၊
 (ထပ်ပေါင်း) စာ-ခြောက်-ရုပ်၊ လက်-သီး-ဆုပ်၊ မောင်း-ချ-ဓား၊
 စား-ပွဲ-ခင်း၊

၂။ အပိုပြည့်ခြင်း

မူလစကားလုံးကို ဖွယ်ရာချောမြေ့အောင် စကားအပို အတွဲအဖက်
 ဖြည့်ဆောင်းခြင်းဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်များ ပေါက်ပွားစေနိုင်ပေ
 သည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

(အဓိပ္ပာယ်မဲ့) နီ-တီတီ၊ စီ-ရီရီ၊ မိုးတိုး-မတ်တတ်၊ ပြာတာတာ၊
 ရှိုးတိုး-ရှုန်တန်၊ ကလန်-ကဆန်၊ တွဲတီ-တွဲတဲ၊ ပုဒ်မ-ပုဒ်ထီး၊ အား
 နာ-ပါးနာ၊ ငရဲ-ငအံ့၊ ခရီး-ခတင်း၊

(အဓိပ္ပာယ်ရှိ) ညို-မောင်းမောင်း၊ ဖြူ-ဆွတ်ဆွတ်၊ မှည့်-ဝင်းဝင်း၊
 ပါး-လျှပ်လျှပ်၊ ပုပ်-ဟောင်ဟောင်၊ ဘုရား-ပုထိုး၊ စားနုတ်-စားပေါက်၊
 တစ်မျိုး-တစ်မည်၊ ငါးခြောက်-ငါးခြမ်း၊

၃။ ထပ်ပွားခြင်း

စကားလုံးများကို ထပ်ပွားခြင်း အားဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်
 ပေါ်ပေါက်စေနိုင်ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ရွပ်ရွပ်ချုံ့ချုံ့၊ စည်စည်ကားကား၊ သိပ်သိပ်သည်းသည်း၊ ရီရီဝေဝေ၊
 ထိထိမိမိ၊ နေ့တိုင်းနေ့တိုင်း၊ မပြတ်မပြတ်၊ ဆက်ကာဆက်ကာ၊ တရွေ့
 တရွေ့၊ အသီးအသီး၊

၄။ ဝါစကီပုဒ်တွဲခြင်း

ပုဒ်ရင်း၊ သို့မဟုတ်၊ ဓာတ်နက် စကားတစ်လုံးကို ကြိယာပစ္စည်း၊

ကိန်း၊ လိင်၊ ပဋိသေခ စသော ပစ္စည်းပုဒ်များ တွဲစပ်ခြင်းဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ် ပေါ်လာရပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်

(ပစ္စည်းပုဒ်) ကြောက်ခြင်း၊ သည်၊ သော၊ လျက်၊ မှ၊ ပြောတာ၊ ခွင့်၊ ကွက်၊ ရေး၊ ပုံ၊ နည်း၊ ဟန်၊

(ကိန်းပုဒ်) လူထု၊ လူသိုက်၊ တီထွေး၊ ငှက်အုပ်၊

(လိင်ပုဒ်) မုဆိုးမ၊ ညီမ၊ ဒေါင်းဖို၊ နတ်သမီး၊ သခင်မ၊ ဆရာဝန်မ၊

(ပဋိသေခပုဒ်) သူမတော်၊ လူမမာ၊ မသူတော်၊

၅။ အသံပြောင်းခြင်း

စကားလုံးများရှိ ပုဒ်တစ်ခုခုကို မူရင်းအသံမှ အသစ်တစ်ခုသို့ ပြောင်းလဲခေါ်တွင်ခြင်းဖြင့် အဓိပ္ပာယ်တူ ဝေါဟာရသစ်ကို တိုးပွားစေနိုင် ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

နရပတေ့ (တိ မှ)၊ မုနေ့ (နိ မှ) ဂဝံပတေ့ (တိ မှ)

ဖြန့်ချိ (ချိ မှ) သူရိယာ (သု မှ) ဇိမ် (စည်းစိမ် မှ)

စစ်ဘုရင် (တုရင် မှ) ဂုံညင်း (ချင်း မှ) ဟင်းနုနွယ် (နယ် မှ)

၆။ အခြားဘာသာစကားမှ သွတ်သွင်းခြင်း

နီးစပ်ဆက်သွယ်သော ဘာသာစကားတစ်ရပ်ရပ်မှ ဝေါဟာရများ သွင်းယူခြင်းဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်များကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ မြန်မာ စကားတွင် ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ မွန်တို့အပြင်၊ တိဗက်၊ တရုတ်၊ ထိုင်းစသော ပတ်ဝန်းကျင်နိုင်ငံများမှ ဘာသာစကားတို့မှလည်းကောင်း၊ မရူ၊ အဇီ၊ ရှမ်း၊ ကချင်၊ ကရင်၊ ကယား စသော တိုင်းရင်းသားစကားတို့မှလည်း ကောင်း၊ အင်္ဂလိပ်၊ ဟိန္ဒူ၊ ဂျပန်၊ ပြင်သစ်၊ ဂျာမန် စသော ကမ္ဘာ့ဘာသာ စကားများစွာတို့မှလည်းကောင်း ဝေါဟာရသစ်များ သွင်းယူလက်ခံခြင်း

ဖြင့် မြန်မာစကားလုံးသစ် တိုးပွားစေခဲ့ပေသေးသည်။ ထိုသို့ ဘာသန္တရ စကားလုံးများကို သွင်းယူရာတွင် အခြေခံနည်း ၆ မျိုးကို တွေ့ရှိရပေ သည်။

(က) တိုက်ရိုက်ယူခြင်း။ ဓမ္မတာ၊ ဆန္ဒ၊ စေတနာ (ပါဠိ) ပါတီ၊ ရေဒီယို၊ ကင်မရာ (အင်္ဂလိပ်) ပေါက်စီ၊ ကြာညို၊ ကွာစီ၊ (တရုတ်) ကတတ်၊ ကညစ်၊ တင်းကုပ်၊ ကနား၊ စမုတ်၊ ကနုတ်(မွန်)၊

(ခ) မြန်မာမှုပြုခြင်း။ ယေရှု-ဂျီဆပ်၊ ဒက်ထိ-ဒက်ဟိ၊ ပုလိပ်- ပုလစ်၊ ဂူလီ-ဂေါ့လ်ဖ်၊ ဧဝ်ဂေလိ-အိဗန်ဂျဲလိစ်၊ ကိုဓ-ကုဒ်၊ ဆပ်ပြာ -ဆို့ပ်၊ အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှ။ ကုသိုလ်-ကုသလ၊ လင်္ကာ-အလင်္ကာရ၊ စိတ်-စိတ္တ၊ ရဟန်း-အရဟန္တ၊ ဥပဒ်-ဥပဒ္ဒဝ၊ ပါဠိဘာသာမှ။

(ဂ) အသံလှယ်ယူခြင်း။ ဟိုက်ဒရိုဂျင်၊ ကွန်မြူနစ်၊ ဂဲဩမေတရီ၊ ဆိုရှယ်လစ်၊ ဒီမိုကရေစီ၊

(ဃ) ထပ်တူဘာသာပြန်ခြင်း။ ပြည့်တန်ဆာ-နဂရသောဘိနီ၊ တစ်ဖက်ကမ်းခပ်-ပါရဂူ၊ ကန့်လန့်ကာ-တိရောကရဏီ၊ လသာဆောင်- စန္ဒသာလာ၊ ဘုရားညောက်-ဗုဒ္ဓကူ(ပါဠိမှ)၊ ကြက်ခြေနီ၊ လွန်းပျံခရီး၊ ကြိုးနီစနစ်၊ အစွန်းထွက်တန်ဖိုး(အင်္ဂလိပ်ဘာသာမှ)။

(င) ရောပြွမ်းခြင်း။ ဆင်းရဲဒုက္ခ၊ ဝန်တိုမစ္ဆာ၊ အနှစ်သာရ၊ တရား ဓမ္မ(ပါဠိ-မြန်မာ)၊ မော်တော်ယာဉ်၊ ကောင်းကင်ဘား၊ ကိတ်မုန့်၊ ရုပ် အင်္ကျီ၊ (အင်္ဂလိပ်-မြန်မာ)။

(စ) သံယောင်လိုက်ခြင်း။ ရောကောသောကော(သောကောရော ဂေါ) သွက်ချာပါတော၊ (သက္ခတော)အလေဏတော (အလေနတော) ရမ်းတမ်း သန်းတန်း (ယန္တသန္တ) ဂျီအီးပတ္တ(ဂိဟိဘတ္တ)

၇။ အမည်သစ်ပညတ်ခြင်း

အခေါ်အတွင်မရှိသေးသော ဝတ္ထုပစ္စည်းတို့ကို အကြောင်းဆက်စပ်၍ ခေါ်ဝေါ်ပညတ်ခြင်းဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်

လေထီး၊ လက်နှိပ်စက်၊ ကာယလုပ်သား၊ ရုပ်မြင်သံကြား၊ မြင်ကွင်းကျယ်၊ ရဟတ်ယာဉ်၊ မှန်ပြောင်း၊ ဦးနှောက်စက်၊ ရုပ်ရှင်၊ ဓာတ်မှန်၊ နားကြပ်၊ လက်ဆင့်ကမ်းပြေးပွဲ၊ ကြက်တောင်ရိုက်၊

၈။ တီထွင်ခြင်း

အကြောင်းအားလျော်စွာ စကားလုံးသစ်ဖြစ်အောင် ဖန်တီးပြုလုပ်ပြောဆိုသဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်များ ရရှိစေနိုင်ပေသည်။

(အသံမှ) တအီအီ၊ တရှုပ်ရှုပ်၊ တဟားဟား၊ တဖိုင်းဖိုင်း၊ တတွတ်တွတ်၊ တသွင်သွင်၊ တကျွတ်ကျွတ်၊ တဝီဝီ၊

(လှုပ်ရှားမှုမှ) တထွန်ထွန်၊ တဆွေဆွေ၊

(တင်စားမှုမှ) ဂေါ်သည်၊ ဘေးတီးသည်၊ မီးသေသည်၊ ဖားသည်၊ တောသည်၊ မဒီ၊ ဒေါက်(ဖိနပ်)၊ ဝက်(ငွေ)၊ ဂုံး(ကိုယ်ဝန်)၊

၉။ မြဲမြင်ခြင်း

ရှိရင်းစကားလုံးကို ဖြုတ်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်း၊ သန္တိစပ်ခြင်း စသည့်နည်းများဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ ပြောင်းလဲစေခြင်း စသည်ဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်များကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

(က) ဖြည့်ခြင်း၊ တစ်ခဏ(ခဏ မှ)၊ ဧဝကန်(ဧကန် မှ)၊ လက်ဖဝါး(လက်ဝါး မှ)၊ ပျော့လဖတ်(ပျော့ဖတ် မှ)၊ ခုံတမင် (ခုံမင် မှ)။

(ခ) ဖြုတ်ခြင်း၊ ရိက္ခာ(ပရိက္ခာရ မှ)၊ သင်္ချေ(အသင်္ချေ မှ)၊ ဂတိ (အဂတိ မှ)၊ သာကာ (သာလိကာ မှ)၊ စေတီ (စေတီယ မှ)၊ ပမာ (ဥပမာန မှ)။

(ဂ) သန္တိစပ်ခြင်း၊ ပုန်းရည် (ပအုန်းရည် မှ)၊ လောကွတ်(လောကဝတ် မှ)၊ တသွေမတိမ်း (တစ်သဝေမတိမ်း မှ)၊ မြတ်ဖြား (မြတ်ဘုရား မှ)၊ မျာ(မယား မှ)၊ ဘွင်(ဘဝင် မှ)။

၁၀။ ပျက်ရွေ့ခြင်း

စကားလုံးများသည် ကာလအားလျော်စွာ ပျက်ရွေ့လာရာမှတွင် ကျန်သော နောက်စကားလုံးက စကားလုံးအသစ်အဖြစ် ပေါ်ထွက်လာ တတ်သည်လည်းရှိလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် -

ဗြလရမ်းရမ်း (ဗြအနန်းနန်း မှ)၊ ဆေးမြီးတို(ဆေးမည်တို၊ ဆေးမယ်တို၊ ဆေးနည်းတို မှ)၊ မြင်စိုင်း (မြင်းစိုင်းမှ)၊ ခါချဉ်(ခါးကျဉ် မှ)၊ ဂျပိုး(ကြမ်းပိုး မှ)၊ ကေသရာဇာ(ကေသရာ မှ)၊ တောက်တိုမည်ရ (ဒေါက်တိုမယ်န မှ)၊ ပြည်ထဲရေး(ပြည်တဲရေး မှ)၊ ရုပ်ထု(ရုပ်တု မှ)။

၁၁။ ဥပမာတင်စားခြင်း

ဥပမာ၊ ဥပစာအားဖြင့် ထင်ဟပ်သုံးနှုန်းရာမှလည်း သိနားလည်သူ များပြားလာသောအခါ စကားဝေါဟာရသစ်အဖြစ် သုံးနှုန်းဖော်ထုတ်လာ ကြသည်လည်း ရှိလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

သပွတ်အူလိုက်သည်၊ သဝေထိုးသည်၊ ဝါးလုံးရှည်နှင့်ယမ်းသည်၊ သင်ပုန်းချေသည်၊ သပိတ်မှောက်သည်၊ ကလိမ်စေ့ ငြမ်းဆင်သည်၊ ရေသာခိုသည်၊ နတ်သံ နှောသည်၊ နှမ်းဖြူးသည်၊ ဝါဆိုသည်၊ ကွဲမြီးတိုသည်။

၁၂။ ပြန်၍ခေတ်ဖော်ခြင်း

လွန်လေသော အတိတ်ခေတ်အခါက သုံးနှုန်းခဲ့၍ ကာလရှည်ကြာသဖြင့် အပြောအဆို သုံးနှုန်းမှု နည်းပါးတိမ်ငုပ်လာသော ပေါရာဏစကားဟောင်းတို့ကို ပြန်၍ ခေတ်ဖော်သုံးစွဲသဖြင့်လည်း စကားလုံးသစ်များ တိုးပွားလာရပြန်ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

တံစုန်းသစ်ငုတ်၊ တတ်ပွန်လိမ္မာ၊ တောဂနိုင်း၊ အိုးစရည်း၊ ပျင်းရိကျော့ကျည်း၊ များပြားအုပ်အင်၊ ညွတ်တွားကော်ရော်၊ ငြောင့်တံသင်း၊ ရုတ်တရက်ဖြုတ်ခြည်း၊ ထုံပိုင်းထုံပိုင်း။

၁၃။ ဝဏ္ဏဓနရာရွှေခြင်း

စကားလုံးသစ် တိုးဝင်ပုံများကို လေ့လာသောအခါ ဝဏ္ဏပြောင်းရွှေခြင်းကြောင့် စကားလုံးသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ကြက်တူရွှေ (ရွက်တူကြေး၊ ကျေး မှ)၊ အနတက္ကမ (အနမတဂ္ဂမှ)၊ ကြပတေ့ (ပကတေ့၊ ပြကတေ့ မှ)၊ ပေလာယကန် (ပေယျာလကန်မှ)၊ ဝရဇိန် (ဝဇီရိန် မှ)၊ ဒန့်စကူး (စန္ဒကူး မှ)၊ အမေ (မိအေ၊ မအေ မှ)၊ အံ့ခမန်း (အံ့မခန်း မှ)။

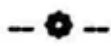
၁၄။ ရှေ့နောက်ပြန်ခြင်း

ရှိရင်းစကားလုံးတစ်လုံးကို ပြောင်းပြန် စကားလိမ်ပြုလုပ် သုံးစွဲရာမှလည်း စကားလုံးသစ်များ ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

လံကြုပ် (လုပ်ကြံမှ)၊ အလောသုံးဆယ် (အလယ်သုံးစော မှ)၊ လံကစော (လောကခံ မှ)၊ ငိုဘ (ငါ့ဘို့ မှ)၊ နိမှသောင် (နောင်မှသိ မှ)၊ ဝါးစေ (ဝေစား မှ)၊ ပြန်ပြောင်း (ပြောင်းပြန် မှ)။

စကားလုံးသစ် တိုးဝင်သောနည်းများ၊ ဝါ၊ လမ်းကြောင်းများကား ရှိပေလိမ့်ဦးမည်။ စကားလုံးသစ်များကို တွေ့ရှိလေတိုင်း ထိုစကားလုံး သည် မည်သည့်နည်းဖြင့် အသစ်ဝင်ရောက် နေရာယူထားသည်ကို စေ့စပ် သေချာစွာ စစ်ဆေးမည်ဆိုပါက၊ ဝင်ရောက်ဖြစ်တည်ပုံ အကြောင်းရင်း များကို သုံးသပ်သတိမူမိမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဝင်ရောက်စွဲတည် ၍ နှုတ်တွင်လျက်၊ စာပေအသုံး တွင်ကျယ်ပျံ့နှံ့လာနိုင်သော အကြောင်း ရင်း အခြေခံတို့ကို သုံးသပ်ခြင်းအားဖြင့် စကားလုံးသစ်များ တီထွင်ဖြည့် သွင်း ဖန်တီးလိုပါကလည်း ထိုနည်းလမ်းများကို အသုံးချ၍ စကားလုံး သစ် ဖြည့်သွင်းနိုင်မည်မှာလည်း မလွဲပေ။

ကျွန်တော်တို့သည် ဘာသာစကား၏ တိုးတက်မှု၊ ဆုတ်ယုတ်မှု နှင့် သွင်ပြင်လက္ခဏာအရပ်ရပ်ကို လေ့လာသုံးသပ်ရာတွင် သိပ္ပံနည်းကျ သုံးသပ်ခြင်းစနစ်ဖြင့် အမှတ်မဲ့ သတိမပြုမိသော အချက်များကို တူးဖော် တွေ့ရှိလာနိုင်သည်သာဖြစ်၍ စနစ်မရှိဟု ထင်မှတ်ချက်များကို စနစ် ရေရာကျနစွာ ရှိသည်ဟူသော အသိသစ်ဖြင့် ပြောင်းလဲဖြည့်သွင်းနိုင်မည် သာ ဖြစ်ပေသည်။

၂။ မြန်မာစကား အသံပြောင်းပုံများ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် ရေးသည့်အတိုင်း မဖတ်ရဘဲ၊ အသံပြောင်းလဲ ဖတ်ရပုံများနှင့်ပတ်သက်၍ အသံပြောင်းတတ်ပုံများကိုလည်း သိရှိထားသင့်ပေသည်။

အသံပြောင်းလဲရပုံ အမျိုးအမည် မည်မျှ ကွဲပြားစေကာမူ ဖတ်သံပြောင်းရခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ လူတို့ နှုတ်ထွက်ပေါ့ပါးသက်သာလွယ်ကူမှုကို အရင်းထား၍ လွတ်လပ်ပေါ့တန်စွာ ရွတ်ဆိုလေ့ရှိခြင်းကြောင့်သာဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရှိရပေမည်။

အသံပြောင်းတတ်ပုံများကို ဆန်းစစ်ရာတွင် ပြောင်းပုံပြောင်းနည်းမည်မျှ ထူးထွေကွဲပြားသည်ကို လေ့လာသောအခါ အသံပြောင်းပုံ အမျိုးအစား (၁၁) မျိုးကို တွေ့ရှိရပေသည်။ ဤပြောင်းပုံများတွင် စနစ်မရှိဘဲ၊ ဖတ်လိုရာဖတ်၍၊ ပြောလိုရာပြောပုံများကို နည်းစနစ်ကျသော အသံပြောင်းခြင်းအဖြစ် လက်ခံနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ အရေးနှင့်အဖတ် အသံပြောင်းသည့် အခြေခံ အသံပြောင်းရိုးပြောင်းစဉ်များကို အောက်ပါအတိုင်း အမျိုးအစား ခွဲခြားနိုင်ပေသည်။

(က) သိထိလ၊ ဓနိတ ဟူ၍ သံနံ၊ သံထင်အက္ခရာများရှိသည့်အနက် သံနံမှ သံထင်သို့ပြောင်း၍ ရွတ်ဖတ်ခြင်းကြောင့် ပြောင်းလဲခြင်း။ ပုံစံ အားဖြင့်-

ဆီးပင်	ဇီးဗင်
စပါး	ဇေား
စောင့်စား	စောင့်ဇား
ဘိုးတော်	ဘိုးဒေါ် စသည်ဖြစ်လေသည်။

(ခ) အရေး၌ ရှေ့ဗျည်းပါ သရသံကို ဖတ်ရာ၌ လျှော့ဖျောက်၍၊
(အ) သရသံဖြင့်သာ ရွတ်ဖတ်လာခဲ့ရာမှ အချို့မှာ ရေးထုံးသစ်ပင် ပေါ် ထင်လာခဲ့ခြင်း၊ ပုံစံအားဖြင့်-

ပုဆိုး	ပဆိုး
ဘီလူး	ဘလူး
နားထင်	နထင် စသည် ဖြစ်လေသည်။

(ဂ) သရသံကို တစ်မျိုးမှတစ်မျိုးသို့ လွဲပြောင်းဖတ်ရွတ်သောကြောင့် ဖတ်သံကွဲလွဲရခြင်း၊ ပုံစံအားဖြင့်-

လက်သည်း	လက်သဲ
ပြည်	ပြေ
အမှည့်	အမှဲ့
သွေဖည်	သွေဖယ်

စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ ည်၊ ယ်၊ နောက်ပစ်၊ သဝေထိုး၊ စသည် ပြောင်းလဲလှယ်ဖယ်၍ ပြောဆိုတတ်ကြပေသည်။

(ဃ) ဗျည်းအချို့ကို မူလဗျည်းသံအတိုင်း မဖတ်ရွတ်ဘဲ နှုတ်လွယ်ရာ ဗျည်းသံမျိုးဖြင့် ဖတ်ရွတ်လေ့ရှိသဖြင့် ကွဲလွဲခြင်း။ ပုံစံအားဖြင့်-

လျော်ဖွပ်	ရှော်ဖွပ်
လူဝါးဝ	လူပါးဝ
ထဘီ	ထမီ
လင်းလေ	လင်းနေ စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

(င) နှုတ်သံ အလျဉ်းသင့်သလို ပေါ့ပေါ့ပါးပါး ရွတ်ဆိုလေ့ရှိသဖြင့် ယှဉ်ဗျည်းသံများနှင့် အသံလေးသော ဗျည်းသံများ မပါတော့ဘဲ ဖတ်သံ ကွဲလွဲလာခြင်း၊ ပုံစံအားဖြင့်-

မောင်ရှင်	မောင်ရင်
ရွှေပေါ်စာ	ရေပေါ်စာ
ဟင်းချို	ဟင်းညို စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

(စ) နှုတ်သံအလွယ်ကြိုက်ရာတွင် စကားလုံးအပြည့်မရွတ်ဘဲ စကား အချို့ချန်၍ အဖျားဆွတ်ကာ ရွတ်လေ့ရှိခြင်း။ (မြိတ်ဒေသတွင်အစ စကားလုံးကို ချန်၍ပြောလေ့ပြုသော စကားမျိုးရှိသည်။) ပုံစံအားဖြင့်-

ဆရာတော်	ဆတော်(ဒေဒါ)
အဋ္ဌကထာ	ဋ္ဌကထာ(ဒဂထာ)
အသပြာ	သပြာ(သုဗျာ)

စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် ဗျည်းသံတစ်လုံး တိုး၍လည်း ပြောဆိုပေးသေးသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ဧကန်	ဧဝကန်
လက်ဝါး	လက်ဖဝါး စသည်ဖြင့်လည်း ရွတ်ဆိုလေ့ရှိလေသည်။

(ဆ) ပြောဆိုရွတ်ဖတ်သောအသံ လျော့နည်းစေရန် အသံဝက်ဗျည်း သံများကို ရှေ့စကားလုံးနှင့် သန္နိစပ်၍ ပြောဆိုလေ့ရှိသဖြင့်လည်း ဖတ်သံ ကွဲလွဲလေသည်။ ထိုသို့ကွဲလွဲသော အသံအတွက် အရေးကိုပါလိုက်၍ ပြောင်းတတ်ကြပေသေးသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

မဟုတ်လား	မှုတ်လား
ရာဇဝတ်သား	ရာဇွတ်သား
တစ်သဝေမတိမ်	တသွေမတိမ်
လောကဝတ်	လောကွတ်စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

(ဇ) အားယူ၍ရွတ်ဆိုခြင်းကြောင့် ဖတ်သံ၊ ပြောသံ ကွဲလွဲခြင်း။ ပုံစံအားဖြင့်-

ကကုသန်	ကောက်ကုသန်(ကောက်ကသန်)
ရတနာ	ရေတနာ(ယေသနာ)
နွားချေး	နောက်ချေး(နောက်ချီး)
မစန်းမြင့်	မတ်စန်းမြင့် စသည် ဖြစ်လေသည်။

(ဈ) အသံပီသဖြောင့်မှန်အောင် မရွတ်မဖတ်သောကြောင့် စကားယွင်း ပျက်၍ ဖတ်သံ ချွတ်ယွင်းလွဲမှားရခြင်း။ ပုံစံအားဖြင့်-

ပိဏ္ဍပတ်	သိမ်တပတ်
အနမတဂ္ဂ	အနတဂ္ဂမ
ရန်သတ္တရ	ရန်သတ်သရူ
ပွဲလျက်	ပွက်ညက် စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

(ည) အဖြတ်အတောက် မှားယွင်းသဖြင့် ဖတ်သံကွဲလွဲရခြင်း၊ ပုံစံအားဖြင့်-

ခင်မကန်	ခင်- မကန်
လောက နတ်	လော- ကနတ်
သက် ဦးဆံဖျား	သက်ဦး- ဆံဖျား
မိရိုးဖ-လာ	မိရိုး- ဖလာ စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

(ဋ) နှုတ်သံထူလေးသဖြင့် လွယ်ရာအသံဖြင့် ရွတ်ဆိုသောကြောင့် လွဲမှားရခြင်း။ ပုံစံအားဖြင့်-

တပည့်	တပြည့်(တဗျို)
မော်ကွန်း	မှော်ကွန်း(မှော်ဂွန်း)
ပစ္စည်း	ပြစ္စည်း (ပြစ်စီး)
မင်အိုး	မှင်အိုး

စသည်ဖြင့် ရရစ်သံ၊ ဟထိုးသံများ ပိုဖြည့်၍ နှုတ်လွယ်သည့် အတိုင်း ရွတ်ဆိုတတ်ကြပေသည်။

ဤပြောင်းပုံပြောင်းနည်း အမျိုးမျိုးကို လေ့လာစဉ်းစားသည်ရှိသော် ပြောင်းပုံ(က)မှ (ဃ)အထိ ပြောင်းပုံများမှာ သံနဲ့မှ သံထင်ပြောင်းခြင်း၊ ရှေ့ဗျည်းသရများကို အ,သရပြုခြင်း၊ ဗျည်းသံပြောင်းခြင်း စသည့် အကြောင်းများကြောင့် သဘာဝအတိုင်း ပြောဆိုရွတ်ဖတ်ရာ၌ ပြောင်းခြင်းများ ဖြစ်လေသည်။

ပြောင်းပုံ (င)မှ (ဆ)အထိ နှုတ်လွယ်အောင် ယှဉ်ဗျည်းသံဖြုတ်ဖယ်ခြင်း၊ ဗျည်းသံချန်၍ရွတ်ခြင်း၊ သန္ဓိစပ်၍ ရွတ်ခြင်း စသည်တို့ဖြစ်၍ ယေဘုယျပြောင်းရိုးမဟုတ်ဘဲ၊ စကားလုံးအချို့တွင်သာ ပြောင်းလဲရွတ်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ပြောင်းပုံ(ဇ)နှင့် (ဈ)မှာ အားယူရွတ်ဆို၍လည်းကောင်း၊ မပီမသ သံ ရွတ်ဖတ်၍လည်းကောင်း၊ ဖတ်သံချွတ်လွဲပုံများပင် ဖြစ်ပေသည်။

ပြောင်းပုံ(ည)နှင့် (ဋ)တွင် အဖြတ်အတောက် မှားခြင်းနှင့် အရေး တွင်မပါဝင်သော ယှဉ်ဗျည်းသံများ ပိုနေခြင်းမျိုးဖြစ်၍ သတိပြုပြင်ဆင် ရွတ်ဆိုသင့်သော ချွတ်လွဲမှုမျိုး ဖြစ်ပေသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ အများက နှစ်လကြာရှည်စွာ နှုတ်ကျိုး နှုတ်တွင်လာခဲ့ပြီးဖြစ်၍ ဤအတိုင်း လိုက်၍ ရွတ်ဆိုနေကြသဖြင့် ပြုပြင်ရန်ကား မလွယ်ပေ။

မြို့ရွာ အမည်အချို့တွင်လည်း ရေးထုံးနှင့် ဖတ်သံမတူ၊ ကွဲပြား သည်များ ရှိလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

- ပဲခူး   (ပဲခိုး) ဗဂိုး
- မုတ္တမ   မဒမ
- သန်လျင်   တညင်
- ပြည်   ပြေ
- မတ္တရာ   မဒယာ

စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ အသံပြောင်းလဲရာတွင် ရှေ့သံတို့ ကာရန်၊ သံရှည်ကာရန်အလျောက် နောက် စကားဖတ်သံ ပြောင်းခြင်း၊ မပြောင်းခြင်းမျိုးလည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

- ပြား၊ သံတိုသတ်၊ သွပ်ပြား၊ ကတ်ပြား၊ ဓားပြား၊ (မပြောင်း)
- သံရှည်သတ်၊ သံပြား၊ ခဲပြား၊ ရွှေပြား၊ (ပြောင်း)

စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ဒေသအလိုက် အခေါ် ကွဲပြားသဖြင့် အသံကွဲပြားရသည်လည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်- ထမင်း၊ မင်း၊ မန်း၊ မှန်း၊ အမှင်း၊

- နွားချေး၊ နချေး၊ နချီး၊ နောက်ချေး၊ နောက်ချီး၊
- စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ပြင် ပါဠိအရေးအသားများကို

မှန်ကန်စွာ မဖတ်နိုင်သဖြင့် ယွင်းချွတ်စွာ အသံထွက်ကြခြင်းမျိုးလည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ပညာ	ပင်ညာ	အစား	ပြင်ညာ
ပေါဋ္ဌကာရ	ပွတ်ဋ္ဌကာရ	။	ပေါဋ္ဌကာရ
သောပွယို	သွပ်ပယို	။	သောပယို
ဖောဋ္ဌဗ္ဗ	ဖွတ်ထပ်ပ	။	ဖောထပ်ပ
ဗောဇ္ဈင်	ဗွတ်ဇင်	။	ဗောဇင်
ဥဏှ	အုန်နှ	။	အုနှ
ဇိဝှာ	ဇိန်ဝှာ	။	ဇိဝါ
ရဠီ	ရန်လှီ	။	ရလှီ

စသည်ဖြစ်လေသည်။ ထိုမှတစ်ပါး ရေးသံ၊ ပြောသံမတူ ခြားနားခြင်းကြောင့် အသံပြောင်းခြင်းမျိုးလည်း ရှိပေသေးသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

သည်	သယ်
မည်	မယ်
လည်း	လဲ
စေ	စီ

စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုမှအပ ပါဠိပျက်ပုဒ်နှင့် ဘာသာခြားပုဒ်များတွင် မူရင်းဝိသဇ္ဇနီမပါဘဲလျက် ဝိသဇ္ဇနီသံ၊ အမြစ်မပါဘဲ အမြစ်ရှိသံ စသည်ဖြင့် ယွင်းမှား ဖတ်ရွတ်သည်လည်း ရှိပေသေးသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ဖုမ္မသိန်	ဖုံးမသိန်
ပကိဏ္ဍက	ပကိန်း နက
ဒွေဘော်	ဒွေးဘော်
ဂင်္ဂါ	ဂင်းဂါ

ဟင်္သာ ဟင်းသာ
 စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ အမြစ်သံဖြည့်ရာ၌လည်း
 ကမ္မလူ ကမ္မိဗလူ
 ကမ္မလာ ကမ္မိဗလာ

ဟူ၍ အမြစ်သံပိုလေသည်။ မြန်မာစကားတွင် မှန်ကန်စွာ မရွတ်
 ဆိုဘဲ မှားယွင်းရွတ်ဆိုခြင်းကြောင့် မှားတတ်သည့် အသံပြောင်း ရွတ်ဖတ်
 ပုံမျိုးကိုမူ မှန်ကန်အောင် ပြုပြင်ရွတ်ဖတ်သင့်ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ဥပုသ် ဦးဗုတ်
 ငါးပါးသီလ ငါးဗားသီလှ
 အရုဏ် အာယံ
 မာလကာသီး မှန်ကလာသီး

ကျောင်းပရဂုဏ် ကျောင်းပလဝိုင်း စသည်တို့ ဖြစ်ပေသည်။

မြန်မာစကားတွင် စာတစ်လုံးတည်းဖြစ်စေကာမူ ရှေ့စကားလုံး
 သရအသံကို ပြောင်း၍၊ ခွဲ၍၊ ဖတ်ရွတ်လျှင် အဓိပ္ပာယ်ကွဲသည်များ
 လည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

သားမြတ်၊ သမြတ်၊ ရင်သား
 သားမြတ်၊ သားကောင်း
 လတာ၊ လတာ၊ နုန်းပြင်
 လတာ၊ ရက်လ အခိုက်ကာလ
 ကတင်၊ ကတင်၊ ကက်ဖဲတစ်မျိုး
 ကတင်၊ ဆင်ကျော၌ က ကိုတင်

ဟူ၍ ကွဲပြားနိုင်ပေသည်။ စကားလုံးကို ဗျည်းသံ၊ သံနဲ့သံထင်
 ပြောင်းလဲရွတ်ခြင်းဖြင့် ဆိုလိုရာအနက်ကို နာမ်နှင့်ကြိယာ ကွဲလွဲစေနိုင်
 သည်လည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ပဲ့ကိုင်	ပဲ့ကိုင်၊	ပဲ့ကိုကိုင်၊	ကြိယာ
	ပဲ့ဂိုင်၊	ပဲ့ကိုင်သူ၊	နာမ်
ပိုက်ကြီး	ပိုက်ကြီး၊	ကွန်ကြီး၊	နာမ်
	ပိုက်ကြီး၊	ကိုယ်ဝန်ရှိ၊	ကြိယာ
ပေါင်ချိန်	ပေါင်ချိန်၊	ချိန်တွယ်၊	ကြိယာ
	ပေါင်ဂျိန်၊	အလေးချိန်၊	နာမ်

စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ရေထုံးနှင့်ဖတ်သံ အပြောင်းအလဲများကို လေ့လာသင့်ပေသည်။ အဘယ်ပြောင်းနည်းသည် စနစ်ကျ၍ အဘယ်ပြောင်းနည်းသည် စနစ်မကျသည်ကိုလည်း သုံးသပ် နိုင်ပေသည်။ မှားယွင်းသောစနစ်မျိုးကို ပြင်ဆင်သတိပြုရန်လည်း ဝေဖန် စဉ်းစားနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

၃။ စကားလုံးမှ ဝဏ္ဏလျော့ပျက်ပုံများ

မြန်မာဘာသာစကားတွင် မူရင်းဝေါဟာရ စကားလုံးတစ်ခုမှ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲသော ဝေါဟာရများ ရှိလေသည်။ ထိုသို့ ဖောက်ပြန်ရာတွင်

- ၁။ အနက်၏ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။
- ၂။ ရေးထုံး၏ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။
- ၃။ စကားလုံး အဖွဲ့အစပ်၏ ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။

ဟူ၍ သုံးမျိုးသုံးစားရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။ ထိုပြောင်းရွှေ့မှုတွင် အရာဝတ္ထုတစ်ခုကို အမည်ပညတ်သစ် ပြောင်းလဲခေါ်တွင်ခြင်းမျိုး မပါရှိပေ။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုပြောင်းလဲမှုမှာ ဝေါဟာရသစ် ပြောင်းခြင်းဖြစ်၍ ဝေါဟာရတစ်ခုခု၏ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲမှုမျိုး မဟုတ်ပေ။ ဝေါဟာရတစ်ခုလုံး တိမ်ငုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းသာ ဖြစ်လေသည်။

- ၁။ အနက်၏ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းမျိုးမှာ ပုံစံအားဖြင့် ‘ချုပ်ချယ်’ ၏ ရှေးကအနက်သည် ရန်စခြင်း၊ ရန်ထောင်ခြင်းသာဖြစ်ခဲ့၍၊ ယခုအခါ ‘ထိန်းကွပ်ခြင်း၊ ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း’ အဓိပ္ပာယ်ဖြင့် သုံးစွဲ

လေသည်။ ထိုနည်းတူပင် 'သံဝေဂ' ဟူသော စကားလုံးကို ရှေးက 'ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ခြင်း' အဓိပ္ပာယ်ဖြင့်သုံးခဲ့ရာမှ 'တရားကိုမြင်ခြင်း၊ နောင်တရခြင်း' ဟူသော အဓိပ္ပာယ်မျိုးသို့ ရွေ့တိမ်းလာလေသည်။ ဤသို့ အနက်ရွေ့သော စကားလုံး အများပင် ရှိလေသည်။ 'စိုင်းပြင်း' ၏ ရှေးအဓိပ္ပာယ်သည် 'တိုင်ပင်ခြင်း' ဖြစ်၍ ယခုအဓိပ္ပာယ်သည် 'ကြိုးပမ်းအားထုတ်ခြင်း' ဖြစ်လာလေသည်။

၂။ ရေးထုံး၏ပြောင်းခြင်းမျိုးမှာ ရှေးက 'ကြက်သရေဟု' ရေးခဲ့ကြသည်ကို မွန်စကားလေ့လာရာ၌ 'ကျက်သရေ' ဟူ၍ ပြောင်းလဲကာလည်းကောင်း၊ 'မြင်းမိုရ်' ကို 'မြင့်မို' ဟူ၍လည်းကောင်း၊ 'သီချင်း' ကို 'သီခြင်း' ဟူ၍၊ ရခိုင်သံ၊ ကျောက်စာရေးထုံးတို့နှင့် ညှိ၍လည်းကောင်း၊ အမြင်သစ်၊ ကြံဆချက်အသစ်တို့ဖြင့် ပြောင်းလဲရေးသားကြခြင်းကြောင့် ရေးထုံး ပြောင်းရွေ့လာရပေသည်။

စကားတစ်လုံး၏ ရင်းမြစ်ကို လေ့လာကြံဆရာတွင် အယူအဆကွဲလွဲသည့်အလျောက် ရေးထုံးလည်း ကွဲပြားရတတ်လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် အဆုံးသို့ရောက်အောင် ဖြတ်သည်ဟု ယူဆသူက 'ဆုံးဖြတ်' ဟု ရေးလို၍၊ ဖြတ်ခြင်း၊ ပိုင်းခြင်းဟူ၍ ယူဆသူက 'ဆုန်းဖြတ်' ဟူ၍ လည်းကောင်း၊ မျက်ခွံပေါ်တွင် ပန်းကုံးကဲ့သို့ ဝိုက်ကွေးသည်ဟု ယူဆသူက 'မျက်ခုံး' ဟု ရေးလို၍ အပေါ်သို့ မိုးမောက်ကုန်းကြွနေသည်ဟု ယူဆသူက 'မျက်ခုန်း' ဟူ၍ ရေးလိုခြင်းမျိုးပင်ဖြစ်လေသည်။

၃။ စကားလုံးအဖွဲ့အစပ်၏ ပြောင်းရွေ့ပုံမှာကား စကားလုံးတစ်လုံး ရှိ ဝဏ္ဏပုဒ်များ ကျေပျောက်ခြင်း၊ တိုးဝင်ခြင်း၊ ရှေ့နောက်ပြောင်း

ခြင်းစသည်နည်းအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ပြောင်းရွှေ့ခြင်းမျိုးပင် ဖြစ်ပေသည်။ အချို့မှာ တမင်ပြောင်းလဲခြင်းကြောင့်ဖြစ်၍ အချို့မှာ နှုတ်အာလုပ်ရှားမှု သက်သာလွယ်ကူရာကိုလိုက်၍ ပြောင်းခြင်းစသည်ဖြင့် ပြောင်းရွှေ့ပုံ အမျိုးမျိုးရှိပေသည်။

ဤတွင် စကားလုံးအဖွဲ့အစပ် ပြောင်းလဲခြင်း၏ အပြောင်းအလဲနည်းနာများအနက် စကားလုံးကျေပုံများကို တင်ပြလိုပေသည်။ စကားလုံးကျေပုံမှာ အင်္ဂလိပ်ဘာသာ၌လည်းကောင်း၊ ပါဠိဘာသာ၌လည်းကောင်း ရှိသည်သာဖြစ်၍ စကားလုံးကျေသော ဝေါဟာရများကိုလည်း သတိပြုမိသူများပေသည်။ သို့ရာတွင် အဘယ်ကြောင့် စကားလုံးကျေရသည်၊ အဘယ်နည်းဖြင့် စကားလုံးကျေနိုင်သည်၊ စကားလုံးကျေရသော အကြောင်းရင်း အချက်အလက် မည်သို့ ကွဲပြား၍ မည်မျှ များပြားသည်ကို နှိုက်စစ်လေ့လာခြင်း နည်းပါးသဖြင့် ထိုအချက်များကို ကွဲပြားထင်ရှားအောင် ဖော်ပြလိုပေသည်။

စူးစမ်းရှာဖွေရရှိသမျှတွင် စကားလုံးကျေရသော အကြောင်းရင်း (၈) မျိုးကို တွေ့ရှိထားရပေသည်။ အကျိုးရှိလျှင် အကြောင်းရှိရမိဖြစ်၍ အကြောင်းကို ဆန်းစစ်လျှင် စနစ်သည် ထီးထီးမတ်မတ် ပေါ်လွင်လာရမိဖြစ်ပေသည်။ စကားလုံးကျေရသော အကြောင်းရင်း (၈) မျိုးမှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပေသည်။

- ၁။ တစ်စုံတစ်ခုသောအကြောင်းကြောင့် တမင် စကားလုံးဖြုတ်ချန်သဖြင့် ကျေခြင်း။
- ၂။ အခေါ်ရှည်လျား၍ စကားတစ်ပိုင်းဖြတ်ကာ အတိုကောက်သုံးသဖြင့် ကျေခြင်း။
- ၃။ ခေါ်ဆိုရာ၌ မတင့်တယ်သည်ကို ဖြုတ်ချန်၍ ကျေခြင်း။
- ၄။ ကဗျာလင်္ကာ၌ စကားလုံးသတ်မှတ်ပိုင်းခြားရသဖြင့် ဖြုတ်ချန်

သောကြောင့် ကျေခြင်း။

၅။ အမြန်အသော့ရွတ်ဆိုရာမှ အသံကျော်လွှားသဖြင့် ကျေခြင်း။

၆။ လျှာ အာ အလိုက်သင့်ပျောင်းနွဲ့အောင် ရွတ်ဆိုသဖြင့် ကျေခြင်း။

၇။ ဝိသေသပုဒ် ထင်ရှားခွဲခြားရန်မလို၍ ဖြုတ်ပယ်သဖြင့် ကျေခြင်း။

၈။ မူလကတည်းက သမာသ်ပုဒ်ပြုလုပ်ရာ၌ တိုအောင်ဖွဲ့စပ်သဖြင့် ကျေခြင်း။

ဟူ၍ ဖြစ်ပေသည်။ ဤတွင် စကားလုံးကျေပုံ တစ်မျိုးစီအတွက် ပြယုဂ်များဖြင့် ရှင်းလင်းဖော်ပြလိုပေသည်။

၁။ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် တမင် စကားလုံးဖြုတ် ချန်သဖြင့် ကျေပုံ

ဤနည်းတွင် 'မော်လမြိုင်ကျွန်း' ဟူသော မြို့အမည်ကို 'မော် ကျွန်း' ဟု အတိုခေါ်ဝေါ်သဖြင့် (လမြိုင်)ဟူသော အလယ်ဝဏ္ဏများ ကျေသွားရပေသည်။ မော်လမြိုင်ကျွန်းဟု ခေါ်တွင်ရသည်မှာ ရှည်လျား သည်ကား မှန်၏။ သို့ရာတွင် ရှည်သောကြောင့် အတိုဖြုတ်၍ ခေါ်ရုံ သက်သက်မျှမဟုတ်ပေ။ အခြားရှည်သော အမည်များရှိပေသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် ဝါးဘလောက်သောက်၊ တနင်္သာရီ၊ တုရင်မိုလ်၊ ယိုးဒယား တက်၊ အပင်နှစ်ဆယ်၊ သံဖြူဇရပ် စသော ဝဏ္ဏလေးလုံးအမည်များရှိပေ သည်။ အခေါ်ပြောင်းလဲခြင်း မပြုကြပေ။ မော်လမြိုင်ကျွန်းမြို့ အမည် မှာကား စာအိတ်လိပ်တပ်ရာ၌ မော်လမြိုင်ဟု စာဖတ်လျှမ်းဖွယ်ရာရှိနေ သဖြင့် အလျင်အမြန် စာရွေးရာ၌ မကြာခဏလိုပင် မော်လမြိုင်နှင့် မှားယွင်းမိတတ်သဖြင့် စာပေးစာယူကိစ္စတွင် မှားယွင်းကြန့်ကြာခြင်း မရှိစေရန် အမည်ကိုတိုကျဲ့စေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုနည်းတူပင် အကြောင်းတစ်စုံတစ်ရာကြောင့် အမည်ဖြုတ်ခေါ်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်း၊ ပြောင်း

ခြင်းမျိုး ရှိနိုင်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ဝဏ္ဏလျှော့ချပြောင်းလဲမှုမျိုးကား နည်းပါးပေမည်။

၂။ အခေါ်ရှည်လျား၍ အတိုကောက်သုံးသဖြင့် ကျေပုံ

ဤကျေနည်းတွင်ကား စကားလုံး အတော်အတန် ရှည်သဖြင့် အတိုဖြတ်၍ ခေါ်တွင်ခြင်းမျိုးလည်း ရှိပေသည်။ စကားလုံးတိုအောင် အပိုစကားလုံးကို ဖြုတ်သည့်အခါ အဓိပ္ပာယ်မပြောင်းလဲစေသည့် အတွက် တိုတောင်းအောင် လျှော့ပစ်သော စကားလုံးမျိုးလည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ကောက်ညှင်းကျည်ထောက်	ကောက်ညှင်းကျည်	(နောက်ကျေ)
ဝတ်လုံတော်ရ	ဝတ်လုံ	။
ဝံသာနုရက္ခိတ	ဝံသာနု	။
ရွှေမန္တလေး	ရွှေမန်း	။
ဒုတိယဗိုလ်မှူးကြီး	ဒု-ဗိုလ်မှူးကြီး	(အလယ်ကျေ)
ဟင်းရည်သောက်	ဟင်းသောက်	
ပန်းကန်	ပန်းကန်	(လယ်ကျေ)

စသည်တို့မှာ စကားလုံးရှည်ရာ၌ ကျေခြင်းဖြစ်လေသည်။ စကားလုံး ရှည်လွန်းလှသည်မဟုတ်ဘဲ ကျေနိုင်ပုံမှာလည်း

ဘဲငန်း	ငန်း	(ရှေ့ကျေ)
တံဆိပ်ခေါင်း	ခေါင်း	(။)
ပဋိသန္ဓေ	သန္ဓေ	(။)
ခေါင်းပေါင်း	ပေါင်း	(။)
ပဲပေါင်းဆီ	ပဲဆီ	(အလယ်ကျေ)
ဇာတိပျိုလ်သီး	ဇာသီး	(။)

စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ ပုဒ်တွဲဝေါဟာရတို့တွင်လည်း ရှည်လွန်းသည်ကို တိုအောင် ပြုသည်များ ရှိလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-
 သမောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ   သမောအဋ္ဌကထာ
 အားကစားနှင့်ကာယပညာ   အား-ကာ
 စသည်တို့ပင်ဖြစ်လေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဝဏ္ဏအချို့ ကျေလေ့ရှိပေသည်။

၃။ ခေါ်ဆိုရာ၌ မတင့်တယ်သည်ကို ဖြုတ်ချန်၍ ကျေပုံ
 ဤသို့သော ကျေခြင်းမျိုးကား မများလှပေ။ သို့ရာတွင် အကြားရမလျော်သော စကားကို ဖြုတ်ပယ် ပြောဆိုသည့် အထောက်ထားအချို့ ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-
 ဖာခေါင်း   ခေါင်း
 ချေးယိုအိမ်သာ   အိမ်သာ
 စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။ အကြားယဉ်အောင်သုံးစွဲရာ၌ ရှေ့ဝဏ္ဏများ ကျေတတ်ပုံကို သတိပြုနိုင်ပေသည်။

၄။ ကဗျာလင်္ကာ၌ စကားလုံးသတ်မှတ်သဖြင့် ကျေရပုံ
 မြန်မာကဗျာများတွင် ပျို့၊ လင်္ကာ၊ မော်ကွန်း၊ ရတု စသော အဖွဲ့အစပ်မျိုးတွင် ဝဏ္ဏလေးလုံးတစ်ပါဒ်အားဖြင့် စပ်ဆိုကြရမြဲဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် ကဗျာလင်္ကာတွင် လေးလုံးထက် ပိုဖွယ်ရှိသောအခါ ထိုပါဒ်တွင်ပါဝင်သော စကားလုံးမှ ဖြုတ်ချ၍ ရနိုင်ကောင်းသော ဝဏ္ဏကို ဖြုတ်ပယ်ပစ်ရလေသည်။ ထိုနည်းဖြင့် ကဗျာအရာ၌ ဖြုတ်ချေသော ဝေါဟာရတို့သည် ပြောစကားနှင့် စကားပြေတို့တွင် အသုံးဝင်သည်လည်းရှိ၍ အသုံးမတွင်သည်လည်း ရှိလေသည်။ ထိုသို့သော နည်းဖြင့်

ကျေသော ဝေါဟာရများမှာကား ပျို့နှင့်လင်္ကာတို့တွင် ရေတွက်မဆုံး
အောင် ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ကံ့ကော်သရဖီ	ကော်ဖီ	(ရှေ့ကျေ)
အတူတကွ	တူတကွ၊ တူက	။
မွေးအမိသခင်	မွေးမိသခင်	(အလယ်ကျေ)
သရီရမွေရှင်	သရီမွေရှင်	(နောက်ကျေ)
ဗာရာဏသီမည်	ဗာရာဏမည်	။

စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။

၅။ အမြန်ရွတ်ဆိုရာမှ စကားလုံးကျော်လွှား ရွတ်ဆိုမိရာ၌ ကျေပုံ
ဤကျေခြင်းတို့မှာ နှုတ်ပြောစလေ့နှင့် တေးလင်္ကာရွတ်ဆိုခြင်း
စလေ့တို့မှ ကျေခြင်းမျိုးဖြစ်လေသည်။ နှုတ်ပြော၌တွင်သော်လည်း
အရေးတွင်ခြင်း နည်းပါးတတ်လေသည်။ ကျေသော ဝဏ္ဏအက္ခရာသံမှာ
အသံပီထင်ထင် ရွတ်ဆိုခြင်းမပြုမှုကြောင့် ကျေငုပ်ရခြင်းသာဖြစ်လေ
သည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

အဋ္ဌကထာ	ဋ္ဌကထာ	(ရှေ့ကျေ)
ဆရာတော်	ဆတော်	(အလယ်ကျေ)
သကဒါဂါမ်	သဒါဂါမ်	။

စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

၆။ လျှာ အာ အလိုက်သင့်ပျောင်းနွဲ့အောင် ရွတ်ဆိုသဖြင့် ကျေပုံ
ဤကျေခြင်းမျိုးမှာလည်း ပြောစကားကိုလိုက်၍ ကျေရခြင်းပင်
ဖြစ်လေသည်။ သို့ရာတွင် တေးသီချင်း၊ ကဗျာအလင်္ကာရွတ်ဆိုရာတွင်
လည်း ညင်သာပျော့ပျောင်းစေရန် အက္ခရာဝဏ္ဏကိုချေ၍ သုံးစွဲတတ်ပေ

သေး၏။ စကားလုံးမာကြမ်းခြင်း မရှိစေရန် မာပြင်းသော အက္ခရာအသံ တို့ကို ချန်လှပ်သဖြင့် အလယ်ကျေသည်သာ များပေသည်။ သို့ရာတွင် အားထုတ်မှုလိုသော ရှေ့ဆုံးအသံ နဲ့သောဗျည်းမျိုးကို ချေသည်လည်း ရှိလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ဝေဇယန်	အစား	ဝေယန်	(အလယ်ကျေ)
ရာဇဝင်	။	ရာဝင်	။
ရာဇဝတ်	။	ရာဝတ်	။
သာရဏ	။	သာဏ	။
ဟေမဝန်	။	ဟေဝန်	။

စသည်တို့မှာ အလယ်သံပြင်းဖြစ်သော (ဇ) (ရ) တို့ ကျေလေသည်။ (ဝ)မှာ ယှဉ်ဗျည်းဖြစ်၍ ဟေမဝန်မှ ဟေမွန်ဟူ၍ ဆိုနိုင်သော်လည်း အသံသီးခြားထင်သော (မ)ကို ဖြုတ်၍ ဟေဝန်ဟူ၍သာ ရေးသား ရွတ်ဆိုကြလေသည်။

ပဒုံမာ	မှ-	ဒုံမှာ	(ရှေ့ကျေ)
နဖူးစာ	။	ဖူးစာ	။
အဓိပ္ပာယ်	။	ဓိပ္ပာယ်	။
အဂတိ	။	ဂတိ	။
အဓိပတိ	။	ဓိပတိ	။
အဘိသိက်	။	ဘိသိက်	။
အာလမ္မရာ	။	လမ္မရာ	။

စသည်တို့မှာ အရွတ်ဆိုရ သက်သာ ပေါ့ပါးစေရန်၊ အားထုတ်မှု ရှိသော ရှေ့ဗျည်းကို ဖြုတ်ချန်ခဲ့ခြင်းမျိုးပင် ဖြစ်လေသည်။ ထိုသို့ ဖြုတ်ချန်သဖြင့် အသံလည်း ပျော့လာလေသည်။

၇။ ဝိသေသနပုဒ် ထင်ရှားခွဲရန်မလိုသဖြင့် မြတ်ပယ်၍ကျေပုံ
 ဤနည်းမျိုးဖြင့် ကျေသော စကားလုံးမျိုးကား နည်းပေသည်။
 ဝိသေသနပုဒ်ဆိုသည်မှာ လိုအပ်၍ သုံးစွဲခြင်းသာဖြစ်သဖြင့် ချေပစ်ရန်
 အကြောင်းများစွာ မရှိလှပေ။ သို့ရာတွင် တစ်ကြိမ်တစ်ခါက လိုအပ်သော
 ဝိသေသနပုဒ်မှာ၊ အသုံးအားဖြင့် သီးခြားကွဲပြား၍ ဝိသေသနပုဒ်မပါ
 သော်လည်း အဓိပ္ပာယ်လွဲမှားစရာအကြောင်း မရှိတော့သည့်အခါ အပို
 ဖြစ်နေတတ်ပေသည်။ ထိုသို့ပိုနေသည့်အခါ မလိုအပ်သည့်အတိုင်း
 မသုံးတော့ဘဲ မြတ်ချန်ထားလေ့ရှိပေသည်။

ထိုနည်းဖြင့် ဗျပ်စောင်း၊ စောင်းပြားတို့နှင့် ခွဲခြားရန် စောင်းကောက်
 ဟူ၍ သုံးနှုန်းသောစောင်းကို အခြားစောင်းများ အသုံးနည်း၍ စောင်း
 ကောက်ကို စောင်းဟူ၍ တစ်မျိုးတည်းခေါ်တွင်နိုင်စရာ သီးခြားပေါ်ထင်
 နေသောအခါ စောင်းကောက်ဟု မခေါ်တော့ဘဲ (ဝါ) ခေါ်ရန်မလိုဘဲ
 စောင်းဟူ၍ပင် ရည်ညွှန်းသုံးစွဲကြပေသည်။ စောင်းဟုဆိုလျှင် စောင်း
 ကောက်ကို ဆိုလိုကြောင်း သိနားလည်ကြ၍ စောင်းကောက်မဟုတ်သော
 အခြားစောင်းကို ဖော်ပြလိုပါမှ စောင်းပြား၊ ဗျပ်စောင်း စသည်ဖြင့်
 နာမဝိသေသနပုဒ် ထည့်လေသည်။ အထူးမလိုသောအခါနှင့် ကွဲပြားစွာ
 သိနိုင်သောအခါတို့တွင် ဝိသေသနပုဒ် ကျေလေသည်။ ထိုသို့သော
 ဝေါဟာရအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

- ရှောက်ချဉ်သီး   ရှောက်သီး
- စောင်းကောက်   စောင်း
- ရွှေဖရုံသီး   ဖရုံသီး
- လယ်ပုစွန်လုံး   လယ်ပုစွန်

စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။ ဝိသေသနပုဒ်ကို မြတ်သော်လည်း
 ဆိုလိုရင်းမပြောင်းမလဲ မြင်သာထင်သာသည်သာ ဖြစ်လေသည်။

ကျောက်ဖရုံကိုပြောလိုပါက 'ကျောက်' ထည့်၍ ပြောမြဲဖြစ်၍ 'ရွှေ' မပါ သော်လည်း ဖရုံသီးဟုဆိုလျှင် ရွှေဖရုံဟုနားလည်ကြပေသည်။ ရှောက် သီးဟုဆိုလျှင်လည်း ရှောက်ချိုသီးကို သတိမရ၊ ရှောက်ချဉ်သီးကို ဆိုလို ကြောင်း နားလည်ကြပြီးဖြစ်ပေသည်။

၈။ မူလကတည်းက တို့အောင်ဖွဲ့စပ်၍ ဆုံးသဖြင့် ကျေပုံ

ဤကျေနည်းမှာ မူလတွဲစပ်ထားသော စကားလုံးကို ခွဲခြားကြည့်မှ သာ ကျေပုံကို သိသာလေသည်။ ခေါ်ဆိုကတည်းက အတိုနည်း ဖွဲ့စပ် သုံးစွဲခဲ့သဖြင့် နောင်မှကျေသည်ဟူ၍ ဆိုရန်ပင်မလျော်ပေ။ သို့ရာတွင် သဘောအားဖြင့် ကျေပုံကို ထိုးထွင်းရှုမြင်နိုင်သည်သာ ဖြစ်လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

သနပ်မျိုးစုံ	အစား	သနပ်စုံ
လူအထု	။	လူထု
မြတ်စွာသောဘုရား	။	မြတ်စွာဘုရား
ခြေအစွပ်	။	ခြေစွပ်
ခြေစွပ်အိတ်	။	ခြေအိတ်

စသည်တို့မှာ ပုဒ်တွဲအဖြစ်မှ တစ်ပုဒ်တည်းသော သမာသ်ပုဒ်ဖြစ် အောင် တွဲစပ်ရာ၌ ဆိုရိုးဆိုစဉ် သဒ္ဒါနည်းကျဆက်ဖြည့်ထားသော ဝဏ္ဏ အချို့ကို ဖြုတ်ချန်၍ ပေါင်းစပ်ထားကြောင်း သိရှိနိုင်ပေသည်။ ဤစကား လုံးမျိုးသည် မူလကတည်းက ဝဏ္ဏကျေခဲ့ပြီး ပေါ်ထွက်လာခဲ့သော 'သန္ဓေ ပါ' ကျေပြီး စကားလုံးများဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ကျေသော စကားလုံးများ၏ အကြောင်းရင်း အခြေခံ ဇာစ်မြစ်သဘောကို ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် မြန်မာစာ၏ စနစ်၊ မြန်မာစကား၏ စနစ်များကို လိုက်စစ်တူးဖော်မိမည် ဖြစ်ပေသည်။ စကား

လုံးဖောက်ပြန်ရာ၌ ကျေသောစကားလုံးများ၏ အကြောင်းဇာစ်မြစ်ကို
လေ့လာသကဲ့သို့ တိုးသော ရှေ့နောက်ပြောင်းသော ပြောင်းရွှေ့ပုံဇာစ်မြစ်
ကိုလည်း လေ့လာသင့်ပေသည်။

၄။ စကားလုံး၌ ဝဏ္ဏတိုးဖြည့်ပုံများ

မြန်မာစကားတွင် ကာလရှည်လျားခဲ့၍ စကားလုံးများ ပြောင်းလဲခြင်းရှိတတ်ပုံများအနက် ဝဏ္ဏစကားလုံးများ တိုးဝင်လာတတ်ပုံကိုလည်း ဤတွင် လေ့လာစိစစ် တင်ပြလိုပေသည်။

စကားလုံးတစ်လုံးတွင် နှုတ်သံလွယ်ရာသို့လိုက်၍ဖြစ်စေ၊ အတိုချုံးလို၍ဖြစ်စေ၊ အမြန်ရွတ်ဆိုသောကြောင့်ဖြစ်စေ၊ စကားလုံးကျေပျောက် မြုပ်ကျန်သည်မှာ သဘာဝကျသည်ဟု မှတ်ယူမိကြပေမည်။ သို့ရာတွင် ရှိရင်းစကားလုံးထက် ဝဏ္ဏများ တိုးဝင်လာတတ်သည်မှာ ဖြစ်တောင့် ဖြစ်ခဲသဘောမျိုးအဖြစ် ယူဆရုံမျှမက သဘာဝမကျဟူ၍ပင် မှတ်ထင်မိကြပေမည်။ စင်စစ်သော်ကား ဝဏ္ဏတိုးဝင်ခြင်းမှာလည်း အကြောင်းရှိ၍ သာ အကျိုးထင်ရခြင်းဖြစ်သဖြင့် သဘာဝကျသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဝဏ္ဏစကားလုံး အပိုတိုးတင်သော အကြောင်းရင်းများကို စိစစ်ခဲ့ခြားရာတွင် အောက်ပါအကြောင်းရင်း (၁၂) ချက်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။ တစ်ပါးသော အကြောင်းမျိုးလည်း ရှိကောင်းရှိပေဦးမည်။

- ၁။ လျှာအာစသည့် အထားအသို ချွတ်လွဲ၍ ဝဏ္ဏသို့မဟုတ် ဗျည်းတိုးရခြင်း။

- ၂။ စကားလုံးဆက်၍ရွတ်ရာ၌ လျှာအာ အလျဉ်းသင့်၍ ဗျည်းသံ ပိုရခြင်း။
  - ၃။ ရှေ့စကားလုံး၏ အသံရှိန်အစွန်းကျန်ခြင်းကြောင့် နောက်သံသို့ လွှမ်းကာ ဗျည်းသံပိုရခြင်း။
  - ၄။ ပေါ့သော အသိခက်ဗျည်းကို လေးပင်၍ အဆိုလွယ်အောင် ရွတ်ရာမှ ဗျည်းပိုရခြင်း။
  - ၅။ အားယူရွတ်ဆိုရာ၌ ရှေ့ဗျည်းပိုရခြင်း။
  - ၆။ အသံရှိန်မပြတ်သွယ်စပ်ရွတ်ဆိုမှုကြောင့် ဗျည်းပိုရခြင်း။
  - ၇။ အသံစုံပြီး အရွတ်ဆိုရပြည့်ဝအောင် စကားဖြည့်သဖြင့် ဗျည်း ပိုရခြင်း။
  - ၈။ စကားအစုံ အစုံတွဲလို၍ ပုဒ်ဖြည့်သဖြင့် ဝဏ္ဏပိုရခြင်း။
  - ၉။ စကားရင်းမြစ် အဓိပ္ပာယ်ယူဆမှုပြောင်း၍ ဝဏ္ဏပိုရခြင်း။
  - ၁၀။ ရင်းမြစ်ကောက်ယူပုံ မှားယွင်းခဲ့၍ မူလဝေါဟာရတွင် မလိုသော ဝဏ္ဏပိုရခြင်း။
  - ၁၁။ ကဗျာလင်္ကာတွင် စကားလုံးတိုးဖြည့်ရာ၌ ဝဏ္ဏပိုရခြင်း။
  - ၁၂။ ကိန်းအရေအတွက် ဖြည့်လို၍ ဗျည်းပိုရခြင်း။
- ဟူ၍ အကြောင်းရင်းများကို တွေ့ရှိရပေသည်။

ဤတွင် မျက်မြင်အားဖြင့် စကားလုံးအရေအတွက် တိုးသည်ကို သာ ဝဏ္ဏပိုသည်ဟု ဆိုလိုရင်းမဟုတ်ဘဲ၊ ယပင့်၊ ရရစ်၊ ဟထိုး၊ ဝဆွဲ စသော ယှဉ်ဗျည်းပိုခြင်းမျိုးကိုလည်း စကားလုံးပိုသည်ဟု နားလည်ရ ပေမည်။ ထိုမျှမက အသံမထင်သော အစသော သရမျိုးတွင် အသံထင် သော အခြားအက္ခရာ တွင်လာခြင်းမျိုးကိုလည်း ဝဏ္ဏပိုသည်ဟု မှတ် ယူရပေသည်။ အ-သည် သရဖြစ်သော်လည်း သီးခြားရေးသုံးလျှင် ဗျည်း၌ယှဉ်သော သရထက်ပို၍ ထင်ရှားပြီး၊ အခြားအက္ခရာယှဉ်သော

အခါ အ၊ သရအသံ သီးခြားမပေါ်ဘဲ အက္ခရာသံ၌ ပူးဝင်သွားသဖြင့် ဝဏ္ဏ အရေအတွက် မတိုးသော်လည်း၊ သရနေရာ၌ ဗျည်းဝင်ခြင်းသည် ဝဏ္ဏ တိုးသည့်သဘောပင် ဖြစ်ပေသည်။ စင်စစ်သော်ကား ဌာန်မပါ၍ အသံထင်သော သရနေရာတွင် ဌာန်နှင့်ရွတ်ရသော အသံထင်သည့် ဗျည်းဝင်ခြင်းကြောင့် အ၊သရ ၎င်းကွယ်သွားရသော်လည်း၊ လုံးဝမပျောက်ဘဲ၊ ဗျည်းသံထဲတွင် ပေါင်းစပ်ပါဝင်နေသဖြင့် ဝဏ္ဏပိုခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုကြောင့် အသံပိုပုံ သုံးမျိုးကို အောက်ပါအတိုင်း ခွဲခြားနိုင်ပေသည်။

- ၁။ ဝဏ္ဏပိုခြင်း၊ (လက်ဝါးမှလက်ဖဝါး)
- ၂။ ယှဉ်ဗျည်းပိုခြင်း၊ (ဟင်းနုနယ်၊ ဟင်းနုနွယ်)
- ၃။ သံထင်ဗျည်းတိုးခြင်း၊ (မတန်အဆ၊ မတန်တဆ)

ဝဏ္ဏစကားလုံး သို့မဟုတ် ဗျည်းပိုတိုးဝင်လာသော အကြောင်း ရင်းများမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

၁။ လျှာ၊ အာ စသည် အထားအသိုချွတ်လွဲ၍ ဝဏ္ဏ သို့မဟုတ် ဗျည်းပိုပုံ။

စကားလုံးများကို ရွတ်ဆိုရာတွင် လျှာ၊ အာ၊ အထား မှားတတ်ပေသေးသည်။ ပုံစံအားဖြင့် “တပည့်” ဟု ရွတ်ဆိုမည့်အစား၊ “တပြည့်” ဟု ရွတ်ဆိုရာတွင် နှုတ်ခမ်းကိုဖိ၍ လေထုတ်ရမည့်အစား၊ နှုတ်ခမ်းကို စဉ်းငယ်ဖွင့်၍ အတွင်းလေကို ဖောသီစွာ တွန်းထုတ်လိုက်ခြင်းကြောင့် “အရစ်” သံ ပို၍လာရပေသည်။ “မော်ကွန်း” ဟု ရွတ်ရမည့်အစား၊ “မှော်ကွန်း” ဟူ၍ ရွတ်ဆိုသည်မှာလည်း နှုတ်ခမ်းချင်းထိ၍ ရွတ်ဆိုရမည့်အစား၊ နှုတ်ခမ်းချင်းအထိနည်း၍ အတွင်းလေအထုတ်များခြင်း

ကြောင့် ဟထိုးသံပို၍ လာရပေသည်။ နှုတ်အာအနေအထားနှင့် အားထုတ်မှုချွတ်ယွင်းခြင်းကြောင့် ဝဏ္ဏများ၊ ဗျည်းများ တိုးဝင်နိုင်ပေသည်။

ပုံစံအားဖြင့်-

ကိန်းချေ	မှ	ကျိန်းချေ၊
မီးကိန်း	။	မီးကျိန်း၊
မင်	။	မှင်
တပည့်	။	တပြည့်
တစ်ပူး	။	တစ်ပြူး

စသည်တွင် ယပင့်၊ ဟထိုး၊ ရရစ် စသော ယှဉ်ဗျည်းများ တိုးလာပုံကို သိသာပေသည်။

၂။ စကားလုံးဆက်၍ ဆက်၍ ရွတ်ရာ၌ လျှာ အာ အလျဉ်းသင့်၍ ဗျည်းသံပိုပုံ။

စကားလုံးတစ်ခုတွင် ဝဏ္ဏများကို တစ်လုံးပြီးတစ်လုံး တစ်ဆက်တည်း ရွတ်ဆိုရာတွင် ဝဏ္ဏတစ်လုံးစီ၌ အားထုတ်မှု၊ အာ၊ လျှာထားမှုများ တစ်မျိုးစီရှိတတ်ပေသည်။ ထိုကြောင့် ရှေ့စကားလုံး ဝဏ္ဏတစ်ခုအတွက် ပြုပြင်ထားခဲ့သော လျှာ၊ အာ အနေအထားသည် နောက်ဝဏ္ဏတစ်လုံးကို ရွတ်ဆိုရန် အားထုတ်ရာ၌ သီးခြား ပြင်ဆင်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရဦးမည် ဖြစ်သည်ကို တပင်တပန်း မပြောင်းလဲတော့ဘဲ ရှေ့ဝဏ္ဏကိုရွတ်ဆိုပြီး ကျန်ရစ်သော လျှာအာ အနေအထားဖြင့်ပင်လျှင် နောက်ဝဏ္ဏကိုဆက်၍ ရွတ်သောအခါ အသံပြောင်း၍ ဗျည်းသံ ပို၍ လာတတ်လေသည်။

ပုံစံအားဖြင့်-

မတန်အဆ   အစား   မတန်တဆ

ပျူဟာ ။ ပျူငှာ၊ (ပျူငဟာ)

စသည်ဖြင့် ပြောင်းလဲသွားပေသည်။ ဤတွင် “တန်” ဟူ၍ နသတ် သံဆိုရန်အတွက် အပေါ်သွားရင်းကို ထိထားသောလျှာကို လွတ်ကွာစေ ပြီး “အ” ကို ရွတ်ဆိုရမည့်အစား တစ်ဆက်တည်းပင်လျှင် လျှာကို သွားရင်းဆီသို့ အနည်းငယ်လျှော့၍ “တ” ကို ရွတ်ဆိုရသည်က ပို၍ အလိုက်သင့်ပေသည်။ ထိုနည်းတူပင် “ပျူ” ကို ရွတ်ပြီးနောက် ချွန်ထွက် လျက် ကျန်နေသော နှုတ်ခမ်းအစုံကို ဖွင့်ဟ၍ အတွင်းမှ လေဟုန်ကို အသံပေါ်အောင်ညှစ်ထုတ်၍ “ဟာ” ဟု ဆိုမည့်အစား၊ ထိုနှုတ်ခမ်း အစုံကို လွန်စွာမဖွင့်တော့ဘဲ၊ “ပျူ” ဟူသော အသံအဆုံး၌ ပျူ-ငှ ဟူ သော အူသရသံရွတ်ဆိုရာ၌ လေဟုန်ရိုက်ရာ အာခေါင်ကိုပင် လေကပ် ၍ အသံထုတ်ခြင်းဖြင့် “ငှာ” ကို ရွတ်ဆိုခြင်းက ပို၍ အလိုက်သင့်သည် ကို တွေ့ရပေမည်။

၃။ ရှေးစကားလုံး၏ အသံအရှိန် အစွန်းကျန်မှုကြောင့် နောက်သံ သို့လွှမ်းသဖြင့် မျည်းသံပိုနေရပုံ။

စကားလုံးတစ်ခု၏ အသံရှိန်သည် နောက်ဝဏ္ဏတစ်လုံးကို ရွတ် သည်အထိ၊ အသံရှိန်မကုန်သေးဘဲ နောက်အသံနှင့် ရောစပ်လွှမ်းမိုးခြင်း ရှိတတ်ပေသေးသည်။ နှုတ်အာ အလိုက်သင့်ရုံသာမက အသံရှိန်အစွန်း ထင်၍ ကျန်ရှိနေတတ်သောကြောင့် ပြောင်းလဲပုံ အကြောင်းရင်းကို ခွဲခြားဖော်ပြရပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

အိမ်ကြီးအခိုင်	မှ	အိမ်ကြီးရခိုင်
ပိန်ကြောင်	။	ပိန်ညောင်
ခုံချင်း	။	ခုံညင်း
ပွဲလျက်	။	ပွဲညက်

ထန်းလျက် ။ ထန်းညက်

စသည်တို့တွင် ရှေ့စကားလုံး၏ အသံစွန်းသည် နောက်စကားလုံးကို သီးခြားမပီသစေဘဲ လွှမ်းအုပ်သွားခြင်းကို တွေ့မြင်နိုင်ပေသည်။ ဝဏ္ဏတိုးဝင်သော ပုံစံမှာ “အိမ်ကြီးရခိုင်” ဟူ၍ “အ” မှ “ရ” သို့၊ ဝါ၊ ဗျည်းမဲ့ သရမှ သံထင်ဗျည်းသို့ ပြောင်းခြင်းသာပင် ဖြစ်ပေသည်။ ကျန်ပုံစံမှာ စကားလုံး တိုးဝင်ခြင်းကား မဟုတ်ဘဲ ဗျည်းပြောင်းလဲခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ရှေ့ဗျည်း၏ သံရှိန်လွှမ်းမိုးခြင်းရှိတတ်ပုံကို သိသာစေရန် ဖော်ပြထားခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ နောက်ဗျည်းသည် အသံမထင်သော (အ) သရသံမျိုးသာဖြစ်ပါက၊ ထင်ရှားသော ဗျည်းတစ်ခုခု တိုးဝင်လာမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ “အိမ်ကြီးအခိုင်” တွင် “ကြီး” အသံစွန်းမှာ သွားကိုစေ့၍ လေထုတ်ရသော အသံဖြစ်၍ ထိုအသံ၌ တစ်ဆက်တည်း “ယ” သံစွန်းကျန်နေသဖြင့် နောက်မှလိုက်သော အသံမှန် “အ” သည် အသံထင် “ယ” သို့ ပြောင်းလဲလာ၍ “အိမ်ကြီးယခိုင်” ဝါ “အိမ်ကြီးရခိုင်” ဟူ၍ ဖြစ်လာပေသည်။

၄။ ပေါ့သောအဆိုခက်ဗျည်းကို ဇလးပင်၍ အဆိုလွယ်အောင် ရွတ်ရာမှ ဗျည်းပိုပုံ။

အက္ခရာများတွင် အချို့က အရွတ်လွယ်၍ အချို့မှာ အားထုတ်မှုလိုသဖြင့် အရွတ်ခက်ခဲပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ကလေးများသည် “ဘဘ၊ မမ” စသော နှုတ်ခမ်းချင်းထိ၍ ထွက်ဆိုသောအသံမျိုးကို စတင်၍ ပြောတတ်ကြပေသည်။ ထိုစကားလုံးမျိုးသည် နှုတ်ခမ်းဖွင့်၍ အားထုတ်မှုဖြင့် အသံထုတ်ရသော (ဝ) (အ) တို့ထက် လွယ်ကူပေသည်။ နှုတ်ခမ်းဖွင့်ပုံချင်း တူသော်လည်း သာမန်လေထုတ်ရသော (ဟ)မှာ လည်ချောင်းအထက်မှ အသံညစ်ထုတ်ရသော (အ) ထက် ရွတ်ဆိုရလွယ်ကူ သက်

သာပေသည်။ ထိုနည်းတူစွာပင် သွားအနည်းငယ်စေ့၍ အာခေါင်ကို ပွတ်တိုက်ရသော (က) ဘာကိုမျှမထိရဘဲ လျှာဖျားကို အသာအယာ လှုပ်၍ သွားကြားမှလေထုတ်ရသော(ယ) ထက် အဆိုရလွယ်လေသည်။

ထိုကြောင့်	ဝှက်(ဝဟက်)	မှ	ဖွက် (ဖဝက်)
	လက်ဝါး	မှ	လက်ဖွား (လက်ဖဝါး)
	အက်တက်ကွဲ	မှ	ဟက်တက်ကွဲ
	ပါးအက်	မှ	ပါးဟက်
	ထုံးယက်တက်	မှ	ထုံးကျက်တက်

စသည်ဖြင့် ဖ၊ ဟ၊ က စသော ဗျည်းများ ယှဉ်ခြင်း၊ ဖြည့်ခြင်း ပြုမိကြလေသည်။

၅။ အားယူရွတ်ဆိုရာ၌ ရှေ့ဗျည်းပိုပုံ။

စကားလုံးကို ရွတ်ဆိုရာတွင် အားယူ၍ ရွတ်တတ်သောအခါတွင် လည်ချောင်းထိပ်မှ ညှစ်ထုတ်သော (အ) သံ ပို၍လာတတ်ပေသည်။ ထိုကြောင့် ရှေ့တွင် (အ) ဗျည်းတစ်လုံးပိုလေ့ ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ဓလေ့	မှ	အဓလေ့
တန္တူ	။	အတန္တူ
ကလေး	။	အကလေး
ကျွန်ုပ်	။	အကျွန်ုပ်
မောင်	။	အမောင်
ဘယ်	။	အဘယ်

စသည်တို့တွင် (အ) ပို၍ နေခဲ့လေသည်။ သို့ရာတွင် သင်္ချာပိုဒ် မပါသောကိန်း၌

တစ်ထောင်	အထောင်
----------	--------

တစ်သောင်း: အသောင်း:

တစ်သိန်း: အသိန်း:

စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှေ့ပိုဒ်မတွဲစပ်သောပုဒ်မျိုး၌

(ဓား) ရိုး: အရိုး:

(၉) ခွံ: အခွံ:

(သည်း) အူ: အအူ:

(ကြက်) သား: အသား:

စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှေ့မှ (အ)တွဲစပ်ခြင်းမျိုးမှာလည်း စကားတစ်လုံးတည်း အရွတ်ဆိုရပေါ့သဖြင့် အ-ကိုဆက်တွဲခြင်းဖြစ် ဖွယ်ရှိ လေသည်။ (စနစ် ၇ နှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာသင့်ပေသည်။)

၆။ အသံရှိန်မပြတ် စပ်သွယ်ရွတ်ဆိုမှုကြောင့် မျည်းပိုရပုံ။

စကားလုံးများကို တစ်ဆက်တည်းရွတ်ဆိုရာတွင် အသံမဆက် သော ဝဏ္ဏနှစ်ခုအကြားတွင် အသံပေါ့သောဝဏ္ဏကို လျှာအလိုက် သင့် ဖြည့်၍ ဆိုမိတတ်ကြပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

တစ်နေ့၌ အစား တစ်နေ့သ၌

ဖြစ်လေတည်း ။ ဖြစ်လေသတည်း

ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။ တစ်ခါတစ်ရံတွင် နာမဝိသေသန ပစ္စည်း စကားလုံးကို လုံးဝမြှုပ်နိုင်လျက်နှင့် မမြှုပ်ဘဲ၊ သံယောင်စကားလုံးအဖြစ် နှင့် ဖြည့်၍ ရွတ်ကြပေသေးသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

မွေးသောမိခင် မွေးသမိခင်

ထိုသည့်သူ ထိုသသူ

ဟူ၍ဖြစ်ပေသည်။ မူလပုဒ်ကို ထောက်လျှင် (သော) နှင့် (သည့်) မှ (သ) သို့ အတိုချဲ့သည်ဟု မှတ်ယူစရာရှိလေသည်။ သို့ရာတွင်

(မွေးမိခင်) (ထိုသူ) ဟူ၍ ဆိုနိုင်သည်သာဖြစ်၍ ထိုအချက်ကို ထောက်ပါက (သ)သည် အပိုအသံဖြည့်ဖြစ်သော ဝဏ္ဏအပိုတိုးဝင်မှုသာဖြစ်ကြောင်း သတိပြုသင့်ပေသည်။

ခုံမင်   ခုံတမင်
ဆန်းကြယ်   ဆန်းတကြယ်
ဧကန်   ဧဝကန်

စသည်တို့သည် ရှေးဝဏ္ဏကို အသံဖြည့်၍ တစ်ဆက်တည်း ရွတ်ဆိုလိုရင်းကြောင့် ဝဏ္ဏတိုးခြင်းမျိုးပင်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပေသည်။

၇။ အသံစုံ၍ ရွတ်ဆိုရ မြည့်ဝအောင် စကားပြည့်သဖြင့် မျည်းပိုရပုံ။

အချို့သော စကားလုံးများမှာ တစ်လုံးတည်း ခေါ်ရသည်မှာ တိုတောင်း၍ နှစ်လုံးအစုံပြည့်အောင် ဖြည့်ဆက်သဖြင့် ရှေ့ သို့မဟုတ်၊ နောက် ဝဏ္ဏပိုရလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

ဘဲ   ဝမ်းဘဲ
ချိုး   ဥချိုး
ဗျိုင်း   ဥဗျိုင်း
ဒေါင်း   ဥဒေါင်း
မန်း   ရွှေမန်း စသည်ဖြစ်လေသည်။

၈။ စကားလုံးအစုံ အစုံတွဲ၍ ပုဒ်ပြည့်သဖြင့် ဝဏ္ဏပိုရပုံ။

ဝဏ္ဏတစ်လုံးကို နှစ်လုံးကဲ့သို့ အတွဲမစုံသော ဝဏ္ဏသုံးလုံးကလည်း လေးလုံး သို့မဟုတ် နှစ်လုံးစုံဖြစ်အောင် ဖြည့်ဆိုတတ်ကြပေသည်။ ထိုနည်းဖြင့်လည်း ဝဏ္ဏတိုးရလေသည်။

သာမည   မှ   သာမဉ်   ညောင်ည

အလသ   မှ   အလ ဟသ
 အချက်ချာ   မှ   အချက်အချာ စသည်ဖြင့် ဖြစ်လေသည်။

၉။ စကားရင်းမြစ် အဓိပ္ပာယ်ယူဆမှုပြောင်း၍ ဝဏ္ဏပိုရပုံ။
 မူလစကားတစ်လုံးမှာ ဗျုပ္ပတ်ပြောင်းလဲသည်ကိုလိုက်၍ရေးပြန်၊
 ပြောပြန်ရာမှ ဝဏ္ဏတိုးတတ်ပေးသေးသည်။

ပုံစံအားဖြင့်-
 ဟင်းနုနယ်   မှ   ဟင်းနုနွယ်
 ရင်ထုအနာ   ။   ရင်ထုမနာ
 နက်ဖြန်   ။   နံနက်ဖြန်

ဟူ၍ဖြစ်လေသည်။ နက်ဖြန်မှနံနက်မှ (နံ)ကို ဖြုတ်ခဲ့ရာမှ တစ်ဖန်
 ပြန်၍ ထည့်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

၁၀။ ရင်းမြစ်ကောက်ယူပုံမှားခဲ့၍ မူလဝေါဟာရတွင်မလိုသော
 ဝဏ္ဏပိုရပုံ။

ရင်းမြစ်အစွဲမှားသောကြောင့် မူလက,ပင်လျှင် စကားလုံးအဖွဲ့မှား
 ခဲ့ရာ၌ မလိုအပ်သော ဝဏ္ဏပို၍ နေရတတ်ပေသည်။

ပုံစံအားဖြင့်-
 ကေသရာ   အစား   ကေသရာဇာ
 ဥက္ကလာ   ။   ဥက္ကလာပ
 ကကုသန်   ။   ကကုသန်ဂုံ
 ဒါယိကာ   ။   ဒါယိကာမ
 ဘိက္ခုနီ   ။   ဘိက္ခုနီမ

စသည်တို့ဖြစ်လေသည်။ ပိုသောဝဏ္ဏမပါဘဲလျက် ပုဒ်ရင်းအသုံး

မှာ မှန်ကန်လျက်ရှိလေသည်။

၁၁။ ကဗျာလင်္ကာတွင် စကားလုံးတိုးပြည့်ရာ၌ ဝဏ္ဏပိုခြင်း။

ကဗျာသည် အများအားဖြင့် လေးလုံးတစ်ပါဒဖွဲ့လေ့ရှိရာ ဝဏ္ဏသုံးလုံးရှိသောပုဒ်ကိုလည်း လေးလုံးဖြစ်အောင် ဖြည့်ရမြဲဖြစ်ပေသည်။ ထိုမျှမက ဒွေးချိုး၊ လေးချိုးတို့၌လည်း လိုရာစကားလုံးသည် ပါဒရှိအသံအရေအတွက် ပြည့်အောင် ဝဏ္ဏပွား ဖြည့်ရလေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဝဏ္ဏတိုးရလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

သီဂီ	မှ	တသီဂီ
ဒေဝီ	။	တဒေဝီ
ဝိဟာရ	။	ဝိဟာဝရ

စသည်ဖြစ်လေသည်။

ဤတွင် ကဗျာ၌ ဝဏ္ဏဖြည့်သော်လည်း စကားလုံးသီးခြားအားဖြင့် တွင်ကျန်နေခြင်းမရှိဘဲ ကဗျာထဲ၌သာ ယာယီပုဒ်တွဲခြင်းမျိုး ဖြစ်ပေသည်။

၁၂။ ကိန်းအရေအတွက် မျဉ်းပိုရပုံ။

အချို့သော စကားလုံးများတွင် ကိန်းအရေအတွက်ကို ရည်ညွှန်းလိုသဖြင့် ရှေ့ဝဏ္ဏတိုး၍ ခေါ်တွင်သုံးစွဲခြင်းမျိုးလည်း ရှိလေသည်။

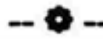
ပုံစံအားဖြင့်-

ခဏ	အစား	တခဏ
အသက်တာ	။	တသက်တာ
တူအပြိုင်	။	တူတပြိုင်

စသည်ဖြင့် သုံးနှုန်းကြလေသည်။

ဤနည်းအားဖြင့် စကားလုံးများသည် မူလရှိရင်း စကားထက်

တိုးဝင်ဖြည့်ဆောင်းခြင်းများကိုလည်း ဖြစ်ပေါ်လာစေပေသည်။ အချို့
 စကားလုံးများသည် တိုးဝင်သည့်အတိုင်း အသုံးတွင်သည်လည်း ရှိပေ
 သည်။ နှုတ်တွင်သာ အသုံးတွင်သည်လည်း ရှိလေသည်။ မည်သို့ပင်
 ဖြစ်စေ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်း တီထွင်သုံးစွဲခြင်းထက် ပို၍စနစ်
 သဘောသို့ဝင်အောင် ပြောင်းလဲပုံမျိုးကိုသာ ယေဘုယျ တိုးဝင်ပြောင်းလဲ
 ခြင်းအဖြစ် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားခဲ့ပေသည်။

၅။ မြန်မာစကားပွားဆက်ပုံများ

မြန်မာစကားလုံးများတွင် အမြတ်အဖက် တွဲစပ်လေ့ရှိပုံများကို လေ့လာရာတွင် စိတ်ဝင်စားဖွယ်ကောင်းသော အခြေခံများကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုနည်းစနစ်များကို တစ်မျိုးစီ ခွဲခြားသုံးသပ်၍ ဖော်ပြလိုပေသည်။

စနစ် ၁။ စကားလုံးနှစ်လုံးတွဲ၊ သို့မဟုတ် ဝဏ္ဏနှစ်လုံးဖြစ်နေသောပုဒ်များတွင် ဗျည်းတူတစ်စုံကို ရှေ့တွင်ထားကာ (အိုး) သရ၊ သို့မဟုတ် (အို့) သရတို့ကို ကပ်၍ စကားလုံးပွားနိုင်ပေသည်။

ပုံစံအားဖြင့် (ထောင်လောင်) ဟူသော စကားတွင် (လထ)ဗျည်းနှစ်လုံးကိုယူ၍ (အိုး) သရနှင့် ပေါင်းစပ်သော် (ထိုးလိုး) ဟူ၍ ဖြစ်လာပေသည်။ ယင်းထိုးလိုးနှင့် ပေါင်းစပ်သောအခါ(ထိုးလိုး-ထောင်လောင်) ဟူသော စကားပွားကို ရရှိပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပွားလာသော စကားလုံးအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

- (အိုး) သရ။   ပိုးစိုးပက်စက်
- မိုးတိုးမတ်တတ်
- ပြုံးရိုးပြောင်ရောင်

ပိုးလိုးပက်လက်
 နှိုးတိုးနှုတ်တန်
 ရှိုးတိုးရှုတ်တန်
 အိုးတိုးအင့်တင့်
 အိုးတိုးအတ
 ရိုးတိုးရွတ
 (အိုး) သရ။ တို့လို့တွဲလဲ
 တို့လို့တန်းလန်း
 ဟို့လို့ဟောင်းလောင်း
 ဖို့ရို့ဖားရား
 ကို့လို့ကန်လန်
 ထို့တို့ထွန်တွန်
 ကို့ယို့ကားရား
 ကို့တို့ကုန်းတုန်း

စနစ် ၂။ စကားလုံးနှစ်လုံးတွဲ၌ပင် ဗျည်းနှစ်လုံးမယူဘဲ ရှေ့
 စကားလုံးတစ်လုံးကိုယူ၍ (တိ)ဟူသော စကားလုံးနှင့် စပ်တွဲ၍ စကား
 လုံးသစ်ပွားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် (ဇောက်ထိုး)
 ဟူသော စကားမှ (ဇောက်)ကို ယူ၍၊ (တိ) နှင့်တွဲစပ်ရ၊ (ဇောက်တိ)
 ဟူသော စကားကိုရပေသည်။ ထိုစကားလုံးနှင့် တွဲ၍ (ဇောက်တိ ဇောက်
 ထိုး)ဟူ၍ စကားလုံးသစ်ပွားနိုင်ပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပွားလာသော
 စကားလုံးအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

မိုက်တိမိုက်ကန်း   ယုတ်တိယုတ်ကန်း
 ဖောက်တိဖောက်ပြန်   ယောင်တိယောင်ချာ

ဟုတ်တိဟုတ်ပတ်	မှောက်တိမှောက်ခုံ
ဇွတ်တိဇွတ်ထိုး	ရွတ်တိရွတ်ထိုး
ပြောင်းတိပြောင်းပြန်	လျော့တိလျော့ရဲ
မှုန်တိမှုန်မွှား	ပေတိပေကတ်

ဤစကားလုံးများတွင် အသံပြောင်းလဲသဖြင့်-

မှုန်တိမှုန်မွှား	အစား	မှုန်နီမှုန်မွှား
ရွတ်တိရွတ်ထိုး	အစား	ရွတ်ထိရွတ်ထိုး
ဇွတ်တိဇွတ်ထိုး	အစား	ဇွတ်ထိဇွတ်ထိုး
မှောက်တိမှောက်ခုံ	အစား	မှောက်တီးမှောက်ခုံ

စသည်ဖြင့် အကွဲကွဲ ပြောဆိုခြင်းများရှိပေသည်။ သို့ရာတွင် စကားလုံးပွားပုံကို စနစ်တကျသုံးသပ်လျှင် မည်သည့်စကားလုံးက ပြောင်းရိုး မှန်ကန်သည်ကို လွယ်ကူစွာပင် ချိန်ဆဆုံးဖြတ်နိုင်မည်ဖြစ်ပေသည်။

စနစ် ၃။ စကားလုံးတစ်လုံးတည်းပင် ဖြစ်သော်လည်း (တ) ဗျည်းနှင့် သရတူကပ်၍ နှစ်လုံးဆင့်ပွားကာ၊ ထိုနှစ်လုံးကို အထက်နည်း အတိုင်း စကားလုံးတူနှင့် (တိ)ကိုဖြည့်ကာ စကားလုံးပွားသည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပွားလာသော စကားလုံးအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

နံတိနံတံ၊	လျော့တိလျော့တော့
ဖန်တိဖန်တန်	မှိုင်တိမှိုင်တိုင်
အတိအတ	ယောင်တိယောင်တောင်
စို့တိစို့တို့	ပျော့တိပျော့တော့
တွဲတိတွဲတဲ	မှောင်တိမှောင်တောင်

စနစ် ၄။ စကားလုံးတစ်လုံးတည်းရှိနေသောအခါ နောက်တွင် (တ) နှစ်လုံးဆက်၍ သရတူကပ်ခြင်းဖြင့်လည်း စကားလုံးပွားနိုင်ပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပွားသော စကားလုံး အချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဖြူတူတူ	မဲတဲတဲ
ဖျော့တော့တော့	နံတံတံ
ပေတေတေ	ကတ်တတ်တတ်
မှောင်တောင်တောင်	ရွတ်တွတ်တွတ်
နီတီတီ	ပြာတာတာ
ကောင်းတောင်းတောင်း	စူတူတူ

စနစ် ၅။ စကားလုံးနှစ်လုံးတွဲပုဒ်တွင် ဗျည်းနှစ်လုံး တစ်စုံကို ထုတ်ယူ၍ ရှေ့ဗျည်းတွင် မူလသရအတိုင်းထား၍ နောက်ဗျည်းတွင် (အီး) သရကပ် ခြင်းဖြင့်လည်း စကားလုံးပွားနိုင်သေးသည်။ ဤပွားနည်းမှာ စနစ်(၁) အတိုင်းပင်ဖြစ်၍ (အို)၊ (အို) အစား (အီး) သရတွဲကပ်ခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။ စနစ်(၂)နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ပထမစကားလုံးကိုပင် ထပ်တူပြန်ယူပုံကို သတိပြုနိုင်ပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ပွားလာသော စကားလုံးအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပေသည်။

ပျာယီးပျာယာ	လပ်ယီးလပ်ယား
ကတ်သီးကတ်သတ်	စုတ်ဖီးစုတ်ဖတ်
ရွတ်တီးရွတ်တွတ်	ချွတ်ချီးချွတ်ချော်
ကော့ရီးကော့ရော့	ပွတ်သီးပွတ်သပ်
ရှုပ်ပီးရှုပ်ပွ	ဖောက်ပြီးဖောက်ပြန်
အိုက်စီးအိုက်စပ်	ပေါက်စီးပေါက်စ

စနစ် ၆။ မူလစကားလုံးတွင် တစ်လုံးစီ၏ရှေ့၌ ဗျည်းတူတစ်လုံးစီ ဖြည့်သွင်းရွတ်ဆိုခြင်းဖြင့် စကားလုံးပွားသည်ကိုလည်း တွေ့ရပေသည်။ အသုံးတွင်လာခဲ့သဖြင့် ထိုအက္ခရာအပြည့်မပါဘဲ မူရင်းစကားလုံးချည်းပင် အသုံးမတွင်သကဲ့သို့ ဖြစ်လာပေသည်။ အသုံးအဖြည့်များသော ဗျည်းမှာ အမျိုးမျိုးပင်ရှိပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဖန်တီးပွားဆက်သော စကားလုံးအချို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြထားပေသည်။

(က) ကပြက်ကချော်	ကစိမ်းကဝါး	ကယောင်ကတမ်း
ကတုန်ကယင်	ကပိုကရို	ကတမ်းကရမ်း
ကပျာကယာ	ကချော်ကချွတ်	ကနွဲ့ကလျ
ကစီးကနင်း	ကစမ်းကဝါး	ကတိမ်းကယိမ်း
ကထိကပါး	ကလန်ကဆန်	ကပေါက်ကချာ
ကရော်ကမည်	ကမောက်ကမ	ကပျစ်ကညစ်
ကတိုက်ကရိုက်	ကတောက်ကဆ	ကစဉ့်ကလျား
ကပြောင်းကပြန်	ကတုန်းကတိုက်	ကစိုးကရွား
(ခ) ခနော်ခနဲ့	ခရော်ခရွတ်	
ခလုခလဲ့	ခလိခလောက်	
(န) နဝေနဝါ	နမော်နမဲ့	
နယီးနယား	နခေါ်နချည်း	
(ပ) ပစိပစပ်	ပထီးပတား	
ပတောက်ပရစ်	ပတူပယင်	
ပလူးပလဲ	ပလိမ်းပကျံ	
(ဗ) ဗရတ်ဗရက်	ဗလုံးဗထွေး	
ဗရမ်းဗတာ	ဗလွတ်ဗရွတ်	

ဗရုန်းဗရင်း	ဗတောဗရိုက်
(သ) သရိုးသရီ	သဟောက်သဟန်

စနစ် ၇။ စကားလုံးများကို စကားဖိုမတွဲသကဲ့သို့ စကားလုံးအစုံ ဖြစ်အောင် ရှေ့ဗျည်းတစ်လုံးကို အတူလိုက်၍ စကားလုံးကွဲဖြည့်ပွားသော နည်းလည်းရှိပေသည်။ အချို့စကားပွား အဆက်အဖြည့်မှာ အဓိပ္ပာယ် ရှိ၍၊ အချို့မှာကား အဓိပ္ပာယ်မရှိဘဲ ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှသာဖြစ်ပေသည်။ ပုံစံ အားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

ချီနော်၊ချီနဲ့	ပလုတ်ပလောင်း
ခရီး၊ခတင်း	နှမိနှမြော
နိမိတ်နိမာ	ကုလီးကုမာ
ပလီပလာ	စကောစက

နားပူနားဆာ	သက်သေသက်ကန်
သူဌေးသူကြွယ်	သူပုန်သူကန်

ဤစကားလုံးများတွင် ရှေ့ဗျည်းကို ပွားခြင်းဖြစ်၍ နောက်ဗျည်းကို ပွားသည်များလည်းရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် -

ခြေစောင့်လက်စောင့်၊	ခြေဆန့်လက်ဆန့်
အိုးခြေ အိမ်ခြေ	အိုစာမင်းစာ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေသည်။

စနစ် ၈။ ရှိရင်းစကားလုံးကို ထပ်ပွား၍ နှစ်လုံးအတူပြုကာ ဆက်ပွားခြင်းလည်း ပြုနိုင်ပေသည်။ ဤနည်းဖြင့် ဆက်ပွားသော စကား လုံးအချို့မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိထိမိမိ	ကောင်းကောင်းမွန်မွန်
စွဲစွဲလမ်းလမ်း	မြန်မြန်ဆန်ဆန်

လေးလေးဖင့်ဖင့်	နှေးနှေးကွေးကွေး
ပျင်းပျင်းရိရိ	ရိုင်းရိုင်းစိုင်းစိုင်း

စနစ် ၉။ အထက်နည်းမျိုးပွားရာတွင် အကွရာတစ်လုံးရှိပုဒ်၌ နှစ်လုံးပွားရုံသာမက (ရ)အကွရာ နှစ်လုံးတွဲ၍ ဖြည့်ဆက်သည်လည်းရှိ လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

စီစီရိရိ	တွဲတွဲရွဲရွဲ
စို့စို့ရိ.ရိ.	ကျဲ့ကျဲ့ရုံ.ရုံ.
စန့်စန့်ရန့်ရန့်	ပုံပုံရုံ.ရုံ.

ဤနည်း၌ပင် အကွရာများကို ကျဉ်းကျဲ့စေလျက် အလယ်တွင် ရ-ဗျည်းတစ်လုံး ညှပ်သွင်းကာ ပွားဆက်ခြင်းလည်း ပြုနိုင်လေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

စီရရိ၊	တွဲရရွဲ
စို့ရရိ၊	ကျဲ့ရရုံ.

စနစ် ၁၀။ စကားလုံးများတွင် ပဋိသေဓအနက် (မ) အကွရာ ဖြည့်ဆက်သောအခါတွင် အဓိပ္ပာယ် ဆင်တူတွဲဆက်ရာ၌ဖြစ်စေ၊ ဆန့် ကျင်ဘက်အဓိပ္ပာယ်နှင့် တွဲဆက်ရာတွင်ဖြစ်စေ၊ မ,အကွရာကို ပုဒ်တစ်ခု စီတွင် တွဲစပ်ခြင်းဖြင့် စကားအစုံအစုံ ပွားနိုင်ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်ပေသည်။

(အဖြည့်စကားလုံး)

မကြောက်မရွံ့၊	မလုံမလောက်၊	မပြည့်မဝ
မကောင်းမကန်း၊	မရဲမဝံ့	မလေးမစား
မတော်မတည့်	မပြုမပြင်	မသိမသာ

မပြတ်မသား	မချိမဆံ့	မရှုမလှ
(ဆန့်ကျင်စကားလုံး)		
မယုတ်မလွန်	မကျဉ်းမကျယ်	မနီးမဝေး
မတိုမရှည်	မပိုမသာ	မရမက
မလျော့မတင်း	မဆူမကြုံ	မရဲမရွံ့

စနစ် ၁၁။ (မ)စကားလုံးကို ဖြည့်ဆက်ရာ၌ အဓိပ္ပာယ်ကို ပေါ့လျော့စေလိုသောအခါ (တ) ဗျည်းတစ်လုံး ပြောင်းလဲကာ ဖြည့်ဆက် လေ့ရှိလေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပေသည်။

မထိတထိ   မကောင်းတကောင်း၊

မဝံ့တဝံ့   မပျော်တပျော်

မကြားတကြား   မဖြူတဖြူ

ဤသို့ ပြောင်းလဲရာတွင် ရှေ့စကားလုံး၌ အမြစ်သံဖြင့် ပြောဆိုရေး သားသည်လည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

မပျော်တပျော်   အစား   မပျော်တပျော်

မဖြူတဖြူ   အစား   မဖြူတဖြူ

မကျေတကျေ   အစား   မကျေတကျေ ဟူ၍ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ဖြည့်ဆက်ရာ၌ (တ)၏ နောက်တွင် မူလစကားလုံးကို ပြန်၍ မထပ်ဘဲ (ရ)ဗျည်းကို အစားသွင်းကာ ရှေ့စကားလုံးနှင့် သရတူ ကပ်၍ ပြောင်းလဲသည်လည်း ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် အောက်ပါ အတိုင်းဖြစ်ပေသည်။

မချိတရိ၊   မတန့်တရန့်   မဟားတရား၊

မဟုတ်တရုတ်၊   မစွန့်တရွန့်၊   မထိတရိ

မဆံ့တရံ့၊   မတော်တရော်၊   မတူတရူ

မခန့်တရန့် မကောင်းတရောင်း မစွတ်တရွတ်

ဤသို့ ပြောင်းလဲမှုများမှာ စကားလုံးအလိုက် ပြောင်းချင်သလို ပြောင်းလဲသည်မဟုတ်ဘဲ ပြောင်းစဉ်စနစ်ရှိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို စနစ်ကို သတိမထားမိသောအခါ ပြောင်းရိုးမှလွဲထွက်၍ မှန်သည် ထင်ရာ စကားလုံးများဖြင့် တွဲစပ်သုံးနှုန်းမိတတ်ပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့်-

မတန်မရန်	အစား	မတန်မရာ
မတောက်မရောက်	။	မတောက်တခေါက်
မဆုံတရုံ	။	မဆုံတင့်
မတော်တရော်	။	မတော်တလျော်

စသည်ဖြင့်ဖြစ်ပေသည်။ ဤတွင် (မတန်)နှင့် မအပ်မရာ ဟူသော စကားမှ (မရာ)ကိုသာ အမှန်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်စရာရှိ၍၊ (မတော်) နှင့် မသင့်လျော်ဟူသော စကားမှ (မလျော်)ကိုသာ အမှန်ဖြစ်သည်ဟု ယူဆစရာရှိပေသည်။ ရှေ့စကားကို အယောင်လိုက်၍ ပွားခြင်းနှင့် သီးခြားစကားလုံး နှစ်ပုဒ်တွဲခြင်းဟူ၍ နှစ်မျိုးရှိပေရာ နှစ်မျိုးစလုံး အဓိပ္ပာယ်ရှိနိုင်ပေရာ သံယောင်လိုက်၍ ပွားခြင်းကို အလွဲအမှားဟူ၍ မမှတ်ထင်သာပေ။

ဤနည်းဖြင့် စကားလုံးပွားပုံများကို စနစ်တကျ လေ့လာလျှင် အစဉ်လိုက်သော စနစ်များကို ထွင်းဖောက်ရှုမြင်လာရမည်သာ ဖြစ်ပေ သည်။

၆။ အသံနှင့် အနက်ဆက်စပ်ပုံများ

မြန်မာစာတွင် ဗျည်းသက်သက်သည်လည်းကောင်း၊ သရသက် သက်သည်လည်းကောင်း၊ ပြည့်စုံသော အသံတစ်သံကို မဖော်ထုတ်နိုင် ဘဲ ဗျည်းနှင့်သရပေါင်းစပ်မှ အသံတစ်သံဖြစ်ပေါ်ရပေသည်။ က၊ ခ စသည်တို့သည် (အ) သရပေါင်းယှက်ပါဝင်ပြီးသောကြောင့် အသံရွတ် ဆို၍ ရနိုင်ခြင်းဖြစ်လေသည်။

သရများသည် အသံအမျိုးမျိုးကို ညွှန်းနိုင်ကြပေသည်။ ယှဉ်ဗျည်း များနှင့် ပေါင်းစပ်သောအခါ မြန်မာဘာသာတွင် အသံပေါင်း ၄၆ သံ ကွဲပြား၍ အသံတူတစ်မျိုးတွင် အသတ်စသည်အရေးကွဲများရှိသဖြင့် ရေးထုံးကာရန်ပေါင်း ၆၄ မျိုးကွဲပြားပေသည်။

ဤတွင် သရသံ၊ ဗျည်းသံများသည် အနက်သဘော တစ်စုံတစ်ရာ ကို စွဲကိုင်ထားခြင်း (ဝါ) ဖော်ညွှန်းထွန်းပြခြင်း ရှိမရှိကို စဉ်းစားရန်ရှိ ပေသည်။

ဗျည်းအက္ခရာကွဲလျှင် အနက်ကွဲပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် ဆား၊ နား၊ သား၊ ထား စသည်တို့သည် သရတူသော်ငြားလည်း အက္ခရာဗျည်း ကွဲလွဲသဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ကွဲပြားလေသည်။ သို့ရာတွင် အချို့သောဗျည်းများ

သည် အဓိပ္ပာယ်တစ်စုံတစ်ရာကို ဖော်ပြနိုင်သော အစွမ်းရှိကြပေသည်။
တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုရသော် အကြောင်းရင်းနွယ်စပ်သော ဝေါဟာရများ
စွာအတွက် အက္ခရာတစ်မျိုးတည်းကိုပင် သရအလှယ်လှယ် ပြောင်းလဲ
တွဲစပ်၍ သုံးစွဲခြင်းမျိုး ရှိပေသည်။ ပုံစံအားဖြင့် -

(က) နှေးကန်၊ ဖင့်နွဲ့၊ ဆုတ်ဆိုင်းခြင်းသဘောကို ဖော်ပြလိုရာ၌ (င)
အက္ခရာကိုပင် သရအမျိုးမျိုးတွဲစပ်၍ အလှယ်လှယ်သုံးစွဲပေသည်။

ငူသည်၊ ငိုင်သည်၊
ငေးသည်၊ ငံ့သည်။
ငဲ့သည်၊

(ခ) ထိုနည်းတူပင် မဖြောင့်မတန်း ကွေးညွတ်ခြင်းကို ပြလိုရာ၌
(က)အက္ခရာကိုပင် သရအမျိုးမျိုးတွဲစပ်၍ အလှယ်လှယ်သုံးစွဲပေသေး
သည်။

ကောက်သည်၊ ကိုင်းသည်၊
ကုန်းသည်၊ ကော့သည်၊
ကုပ်သည်၊

(ဂ) ထိုနည်းတူပင် ကားထွက်ခြင်း၊ အံ့ပွခြင်း၊ ပြည့်မောက်ခြင်း
စသည်ကို ပြလိုရာ၌လည်း (ဖ)အက္ခရာကို အလှယ်လှယ်သုံးပေသေး
သည်။

ဖောသည်၊ ဖောင်းသည်၊
ဖွံ့သည်၊ ဖြိုးသည်၊
ဖြိုင်သည်၊ ဖြီးသည်၊
ဖွာသည်၊ ဖွားသည်၊

ဤသို့အားဖြင့် ဗျည်းအသီးသီးတို့သည် အကြောင်းအားလျော်စွာ
ပင် တစ်ကြောင်းတည်းသော အဓိပ္ပာယ်ကို ထွန်းပြနိုင်စွမ်းရှိကြောင်း